

JAZYKOVEDNÝ ZÁPISNÍK

ROČNÍK 35 – 36
2016 – 2017

BULLETIN
SLOVENSKEJ JAZYKOVEDNEJ SPOLOČNOSTI
PRI JAZYKOVEDNOM ÚSTAVE ĽUDOVÍTA ŠTÚRA SAV



JAZYKOVEDNÝ ZÁPISNÍK

ROČNÍK 35 – 36
2016 – 2017

Bratislava
Slovenská jazykovedná spoločnosť
pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV
2018

Slovenská jazykovedná spoločnosť pri JÚLŠ SAV
Panská 26
811 01 Bratislava

Zostavovateľky: Katarína Gajdošová – Bronislava Chocholová

JAZYKOVEDNÝ ZÁPISNÍK

ROČNÍK 35 – 36

2016 – 2017

Obsah

Správa o činnosti Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV.....	5
za obdobie od 28. 10. 2015 do 29. 11. 2017.....	5
Zápisnica z Valného zhromaždenia Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV, konaného 29. 11. 2017 v Bratislave.....	10
XXV. kolokvium mladých jazykovedcov.....	13
XXVI. kolokvium mladých jazykovedcov.....	14
Zoznam prednášok, seminárov a konferencií uskutočnených v rámci činnosti Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri JÚLŠ SAV v rokoch 2016 – 2017.....	14
Tézy prednášok.....	17
Rok 2016.....	17
Jana Pekarovičová: <i>Slovenčina očami cudzincov na pozadí lingvodidaktickej koncepcie</i> . .17	
Mira Nábělková: „Učlovečiť sa je slovo samoslovenskuo.“ <i>K problematike lexikálnej lakunárnosti v slovensko-českých a česko-slovenských jazykových vzťahoch</i>	20
Martin Ološtiak: <i>Aktuálne derivatologické a morfématické výskumy prešovskej slovakistiky</i>	23
Rok 2017.....	24
Dana Baláková – Viera Kováčová: <i>Frazémy biblického pôvodu v jazykovom po/vedomí používateľov slovenského a českého jazyka (komparačný aspekt výskumu)</i>	24
Kristýna Bílková – Tereza Klemensová – Jana Rausová: <i>Nové prístupy ve výzkumu toponymie: Nový regionalismus, Toponyma a jazyková krajina (Možnosti a perspektivy výzkumu), Socioonomastické přístupy ve výzkumu toponymie (Toponymická kompetence)</i> 25	
Alexandra Jarošová: <i>Aspektuálnosť alebo „začiatky a konce dynamického príznaku“</i>	28
Jaromír Krško: <i>Antroponymický komunikačný register a jeho fungovanie v medzilidskej komunikácii</i>	35
Jaromír Krško: <i>Toponymá ako súčasť jazykovej krajiny</i>	36
Pavol Odaloš – Elena Vallová: <i>Názov: Sústava slovanskej onomastickej terminológie (vznik, existencia, neuralgické miesta, aktualizácia)</i>	38
Ivor Ripka: <i>Pavol Jozef Šafárik a jeho Slovanské starožitnosti</i>	39
Alena Záborská: <i>Príde Slovenka do amerického baru... (Etnolingvistická sonda do amerického etnického humoru)</i>	42
Monika Zázrivcová – Katarína Chovancová: <i>Valenčné potencie slovies v kontraste</i>	43
Zoznam členov SJS pri JÚLŠ SAV v roku 2016.....	44
Zoznam členov SJS pri JÚLŠ SAV v roku 2017.....	45

Správa o činnosti Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV

za obdobie od 28. 10. 2015 do 29. 11. 2017

1. V predchádzajúcom funkčnom období viedol SJS pri JÚĽŠ SAV výbor zvolený na Valnom zhromaždení 28. 10. 2015 v tomto zložení:

- predsedníčka – prom. fil. Adriana Ferenčíková, CSc.,
- podpredsedovia – prof. PhDr. Slavomír Ondrejovič, DrSc., Mgr. Bronislava Chocholová, PhD.,
- vedecká tajomníčka – Mgr. Katarína Gajdošová,
- hospodárka – Mgr. Daniela Majchráková, PhD.

Členmi výboru SJS boli tiež PhDr. Alexandra Jarošová, CSc., doc. Mgr. Gabriela Múcsková, PhD., Mgr. Iveta Valentová, PhD., a doc. PhDr. Jana Pekarovičová, PhD., ako aj predsedovia pobočiek: v Banskej Bystrici – Mgr. Lujza Urbancová, PhD., v Prešove – doc. Mgr. Martina Ivanová, PhD., v Nitre – Mgr. Renáta Hlavatá, PhD., v Ružomberku – prof. PhDr. Jozef Mlacek, CSc., ktorého v roku 2017 nahradila v tejto funkcii doc. PhDr. Dana Baláková, PhD., a v Trnave PaedDr. Andrej Závodný, PhD. Revízorkami boli Mgr. Iveta Vančová a Mgr. Renáta Ondrejková. Výbor sa v širšom zložení schádzal raz ročne na začiatku kalendárneho roka pri plánovaní činnosti a v užšom zložení priebežne počas roka podľa aktuálnych potrieb SJS pri JÚĽŠ SAV, ktoré vyplývali z organizovania konkrétnych podujatí.

2. Členskú základňu SJS pri JÚĽŠ SAV dnes tvorí 148 členov. V priebehu uplynulého funkčného obdobia navždy opustili rady členov SJS pri JÚĽŠ SAV doc. PhDr. Gerhard Baláž, CSc., doc. PhDr. Peter Baláž, CSc., PhDr. Anton Bujalka, doc. PhDr. Pavol Rohárik, CSc., a prof. PhDr. Imrich Sedlák, CSc. Výbor na svojich zasadnutiach schválil prijatie piatich nových členov (doc. Mgr. Renáta Gregová, PhD., Mgr. Natália Kolenčíková, doc. Mgr. Renáta Panocová, PhD., Mgr. Soňa Rešovská, Sándor János Tóth, PhD.).

3. Slovenská jazykovedná spoločnosť pri JÚĽŠ SAV vo funkčnom období od 28. 10. 2015 do dnešného dňa pokračovala v tradičných aktivitách, ktorými sú podľa Stanov SJS pri JÚĽŠ SAV predovšetkým:

- popularizačná činnosť v oblasti jazykovedy realizovaná priebežne v prednáškach;
- organizačná činnosť a príprava, resp. spolupráca pri príprave, vedeckých podujatí, seminárov a konferencií;
- edičná činnosť spočívajúca v redakčnej príprave odborných materiálov a ich publikovaní v záujme popularizácie jazykovedy.

3.1. PREDNÁŠKOVÁ ČINNOSŤ

V rámci SJS pri JÚLŠ SAV sa vo všetkých pobočkách v priebehu vymedzeného obdobia organizovali najmä vedecké prednášky.

V **bratislavskej pobočke** sa uskutočnilo 14 prednášok, pričom prednášajúcimi boli J. Pekarovičová (*Slovenčina očami cudzincov v kontexte lingvodidaktickej koncepcie SakoCJ*), S. Habijanec (*Fonologický vývin slovenčiny vo svetle súčasného stavu historickej jazykovedy – prezentácia v rámci projektu SASPRO*), H. Sauer (*Binomials in English and Their History*), R. Garabík (*Skúmanie dynamického vývoja slovnej zásoby slovenského jazyka na korpusovom základe*), M. Nábělková (*„Učlovečiť sa je slovo samoslovenskuo.“ K problematike lexikálnej lakunárnosti v slovensko-českých a česko-slovenských jazykových vzťahoch*), M. Ološtiak (*Aktuálne derivatologické a morfematické výskumy prešovskej slovakistiky*), A. Jarošová (*Aspektuálnosť alebo „začiatky a konce dynamického príznaku“*), K. Bílková, T. Klemensová a J. Rausová (*Nové prístupy ve výzkumu toponymie*), Ľ. Králik (*Etymológia: o radostiach a úskaliach jednej lingvistickej disciplíny – jubilejná prednáška*), J. Kačala (*Vyjadrovanie posesívnych vzťahov v slovenčine – jubilejná prednáška*), S. Sharoff (*Cross-lingual Part-of-speech tagging and Named Entity recognition*), I. Ripka (*Pavol Jozef Šafárik a jeho Slovanské starožitnosti – jubilejná prednáška*), J. Krško (*Toponymá ako súčasť jazykovej krajiny – jubilejná prednáška*), D. Baláková a V. Kováčová (*Frazémy biblického pôvodu v jazykovom po/vedomí používateľov slovenského a českého jazyka (komparačný aspekt výskumu)*).

V **Prešove** bolo v tomto období šesť prednášok, konkrétne prednášky O. Maďarovej (*Slovenčina a slovakistika na Ukrajine*), M. Šmejkalovej (*Slovensko-české a česko-slovenské inspirácie ve vývoji lingvistiky*), D. Konstantinovej (*Výučba slovenčiny na Univerzite sv. Cyrila a Metoda vo Velikom Tarnove*), Ľ. Králik (*Etymologický výskum slovenského jazyka – aktuálny stav a perspektívy – prednáška spojená s autorskou prezentáciou publikácie Stručný etymologický slovník slovenčiny*), J. Tancera (*Nemčina či maďarčina, to nám bolo ganz egal. Viacjazyčná Bratislava v medzivojnovom období – prednáška spojená s autorskou prezentáciou knihy Rozviazané jazyky. Ako sme hovorili v starej Bratislave*) a I. Ripku (*Pavol Jozef Šafárik a jeho Slovanské starožitnosti*).

V **Ružomberku** odznelo sedem prednášok v podaní D. Slančovej (*Reč pohybu, authority a súdržnosti. K charakteristike športovej lingvistiky a športového komunikačného registra*), Ľ. Kralčáka (*Nedávne kodifikačné úpravy výnimiek z rytmického krátenia vs jazyková prax – prednáška v rámci Týždňa vedy a techniky*), K. Gajdošová (*Vyhľadávanie v písaných korpusoch Slovenského národného korpusu (začiatocníci)*), L. Hampla (*Rozdíly a podobnosti ve slovanských frazeologizmech*), M. Ološtiaka (*Onomaziologická štruktúra viacslovných pomenovaní*), J. Pekarovičovej (*Lingvokulturémy ako súčasť interkultúrnej kompetencie*) a I. Ripku (*Pavol Jozef Šafárik a jeho Slovanské starožitnosti*).

V **Nitre** bolo 10 prednášok, pričom prednášajúcimi boli P. Kopecký (*Je čiastočná obsahová a formálna zhoda medzi tzv. rumunským neutrom a slovenskými rodmi len*

náhodná?), Z. Kováčová (*Nativistický model rečovej komunikácie*), J. Doruľa (*Slováci a slovenčina – národ a jazyk*), K. Dudová (*Od modálnosti vety k modálnosti textu*), J. Glovňa (dve prednášky: *Frazéma ako prostriedok výstavby textu*, *O písaní historických osobných mien z uhorského obdobia dejín*), M. Bugárová (*Vzťah významovej a intonačnej štruktúry vety na pozadí jazykovej kultúry*), M. Pukanec (*Ako napísať diplomovú prácu*), M. Matiová (*Jazyková a mimojazyková realizácia „princípu bulvárnosti“ v slovenských bulvárnych denníkoch*), I. Ripka (*P. J. Šafárik – Slovanské starožitnosti v súčasnom lingvisticko-kultúrnom kontexte*).

V **Banskej Bystrici** sa uskutočnilo 18 podujatí, z toho 15 odborných prednášok, konkrétne N. Kolenčíkovej (*Opravné komunikačné mechanizmy v inštitucionalizovaných rozhovoroch*), J. Davida (dve prednášky: *Toponymická krajina moderného mesta, České cestopisy do sovietského Ruska a SSSR v letech 1917 – 1968*), V. Panajotova (*Problémy bulharsko-slovenskej medzijazykovej homonymie*), G. Rožaia (*Toponymia východného Gemera vo svetle kultúrnych a jazykových kontaktov*), V. Patrása (*Štandardy, anomálie a trendy pri písaní veľkých písmen v oficiálnych textoch*), L. Urbancovej (*Obraz ženy a muža v slovenských ľudových piesňach (Etnolingvistická sonda)*), S. Habijanica (*„Holé u“ a iné „nedostatky“ slovenského pravopisu*), A. Chomovej (*Tvoja šatka nie je tvoja šatka (alebo návraty k synchrónnemu a diachrónnemu pohľadu na posesívnosť v slovenčine)*) a J. M. Tuškovej (*Možnosti popisu gramatické stránky proprií*).

Okrem prednášok sa v Banskej Bystrici uskutočnila aj *Diskusia o rodovo vyváženej slovenčine* a *Seminár o práci so Slovenským národným korpusom*, ktorý viedla K. Gajdošová. V rámci Týždňa vedy a techniky na UMB (6. 11. – 10. 11. 2017) sa v banskobystrickej pobočke konali aj prednášky K. Chovancovej a M. Zázrivcovej (*Valenčné potencie slovies v kontraste*), P. Odaloša a E. Vallovej (*Systém slovanskej onomastickej terminológie (vznik, existencia, neuralgické body, modifikácia)*), J. Krška (*Antroponymický komunikačný register a jeho fungovanie v medziľudskej komunikácii*), I. Ripku (*Pavol Jozef Šafárik a jeho Slovanské starožitnosti*) a A. Záborskej (*Pride Slovenska do americkej baru... (Etnolingvistická sonda do amerického etnického humoru)*). Kolegovia z banskobystrickej pobočky zorganizovali aj divadelné predstavenie pod názvom *Náukobeh slovenčini*.

V **Trnave** boli tri prednášky a prednášajúcimi boli Ľ. Králik (*Stručný etymologický slovník slovenčiny*), I. Ripka (*Pavol Jozef Šafárik – Slovanské starožitnosti*), K. Bílková a T. Klemensová (*Koncept jazykovej krajiny a nového regionalizmu vo výzkumu onymie*).

3.2. VEDECKÉ PODUJATIA

V oblasti organizovania vedeckých podujatí k už tradičným akciám pravidelne organizovaným Slovenskou jazykovednou spoločnosťou patrí *Kolokvium mladých jazykovedcov*.

XXV. kolokvium mladých jazykovedcov, ktoré sa konalo 23. – 25. novembra 2016 v Účelovom zariadení kancelárie NR SR v Častej-Papierničke, bolo jubilejné, už 25. v poradí,

aj preto ho plenárnou prednáškou otvorila M. Nábělková. Zúčastnilo sa na ňom 52 mladých lingvistov (z toho 30 domácich a 22 zahraničných zo ôsmich krajín – Česka, Chorvátska, Poľska, Rumunska, Ruska, Slovenska, Srbska a USA), ktorí predniesli príspevky z rozličných oblastí jazykovedy.

XXVI. kolokvium mladých jazykovedcov zorganizovala spoločnosť v spolupráci s Inštitútom slovakistiky a mediálnych štúdií FF PU a uskutočnilo sa v dňoch 6. – 8. septembra 2017 po deviatich rokoch opäť v Prešove, tentoraz na pôde univerzity. S príspevkami vystúpilo v ôsmich blokoch celkovo 28 účastníkov zo Slovenska i Českej republiky, ktorí predstavili svoj výskum z oblasti didaktiky jazyka, vývinu detskej reči, morfológie, štylistiky, sociolingvistiky, diachrónej jazykovedy či lexikológie.

SJS pri JÚLŠ SAV sa (či už spolu s JÚLŠ SAV, alebo jednotlivými fakultami, kde pobočky pracujú) organizačne podieľala aj na príprave nasledujúcich vedeckých podujatí.

V roku **2016** sa konal vedecký seminár s názvom **Prechýľovanie: áno – nie?** (9. február, Bratislava). Seminár bol zameraný na genézu, podoby a problémy prechýľovania priezvisk. Priniesol pohľad na prechýľovanie a prechýlené priezviská žien z hľadiska historického, onomastického, sociolingvistického a právneho u nás a v iných krajinách. Cieľom tohto podujatia bolo prezentovať rozličné názory na túto tému a diskutovať o nich. Účastníci s referátmi boli zo Slovenska, Česka, Maďarska, Poľska a Srbska. Z tohto podujatia bol publikovaný zborník príspevkov s rovnomeným názvom v rámci edície *Jazykovedné štúdie* (XXXIII.).

Medzinárodná vedecká konferencia **(Socio)lingvistika. Perspektívy, limity a mýty** sa uskutočnila 11. – 13. apríla 2016 v Kongresovom centre Smolenice SAV a bola venovaná životnému jubileu prof. PhDr. Slavomíra Ondrejoviča, DrSc. Konferenčné príspevky boli zamerané na sociolingvistiku, teóriu spisovného jazyka, jazykovú normu a jej kodifikáciu, dejiny spisovného jazyka, dejiny lingvistiky, všeobecnú lingvistiku, fonetiku, fonológiu a ortoepiu, gramatiku a sémantiku. Zborník príspevkov z tejto konferencie je práve v tlači.

Ďalším podujatím, ktoré organizovala SJS pri JÚLŠ SAV, bola jednodňová vedecká konferencia venovaná stému výročiu narodenia významného jazykovedca **prof. PhDr. Jozefa Ružičku, DrSc.** (24. máj 2016, Malé kongresové centrum SAV, Bratislava). Tematickou náplňou konferencie boli príspevky z oblasti výskumu spisovného jazyka (gramatická stavba jazyka, najmä syntax, fonológia, slovná zásoba jazyka, štylistika), jazykovej kultúry, dejín spisovnej slovenčiny a všeobecnej jazykovedy a vyšli v tematickom čísle Slovenskej reči 1 – 2/2017.

Pod názvom **Aktuálne otázky slovenského jazyka** sa 4. a 5. októbra 2016 konala v Bratislave vedecká konferencia a otvorená diskusia. Príspevky sa týkali všetkých problémov, ktoré považuje odborná verejnosť za aktuálne, najmä však z oblasti preberania a adaptovania cudzích výrazov, rytmického krátenia, písania veľkých písmen, uvádzania vlastných mien historických osobností, interpunkcie a výslovnosti. Zborník príspevkov sa pripravuje do tlače.

V roku **2017** sa uskutočnila jubilejná **XX. slovenská onomastická konferencia** pod názvom **Konvergenzie a divergenzie v propriálnej sfére**. Toto pravidelné podujatie organizovala banskobystričská pobočka SJS na Katedre slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty UMB a konalo sa 26. – 28. júna 2017. Účastníci konferencie rokovali v troch tematických okruhoch: onomastická metodológia a terminológia, spoločenské fungovanie proprií a interdisciplinárne aspekty onomastických výskumov. Na podujatí vystúpilo 62 jazykovedcov z Bieloruska, Česka, Chorvátska, Maďarska, Nemecka, Poľska, Slovenska a Ukrajiny, ktorí predstavili výsledky svojich výskumov v podobe vedeckých príspevkov.

Slovenská jazykovedná spoločnosť sa podieľala aj na organizovaní pracovného stretnutia Medzinárodnej komisie a Medzinárodnej pracovnej skupiny pre projekt **Slovanský jazykový atlas (SJA)** pri Medzinárodnom komitáte slavistov, ktoré sa koná raz ročne striedavo na území všetkých 13 riešiteľských krajín (hlavným organizátorom bol Jazykovedný ústav L. Štúra SAV, spoluorganizátor Filozofická fakulta UK v Bratislave). Cieľom tohto jednotýždňového stretnutia, ktoré prebiehalo v dňoch 8. – 15. 10. 2017 v Účelovom zariadení kancelárie NR SR v Častej-Papierničke, bolo zhodnotiť stav prác na príprave jednotlivých zväzkov atlasu, prekonzultovať riešenie konkrétnych vedeckých i technických pracovných problémov a prideliť a skoordinať pracovné úlohy jednotlivých národných komisií na nasledujúce obdobie. Na podujatí sa zúčastnilo 11 domácich jazykovedcov a 44 hostí z 12 krajín (Bulharska, Bosny a Hercegoviny, Bieloruska, Česka, Chorvátska, Macedónska, Nemecka, Poľska, Ruska, Srbska, Slovenska, Slovinska, Ukrajiny).

Koncom roka, a to 28. – 29. novembra 2017, bola jazykovedná spoločnosť spoluorganizátorom domácej vedeckej konferencie **Jazykové problémy, ktorých riešenie sa ťažko hľadá**, na ktorú nadväzovalo **13. celoslovenské stretnutie jazykovedcov** (Malé kongresové centrum SAV, Bratislava). Vedecká konferencia bola súčasťou 4. fázy vedeckovýskumného projektu *Analýza nových smerovaní vo vývine súčasnej slovenčiny s dôrazom na používateľské hľadisko*, na ktorom sa v r. 2014 – 2017 podieľal kolektív oddelenia jazykovej kultúry a terminológie JÚLŠ SAV. Tematicky bola zameraná najmä na problematiku morfológie súčasného slovenského jazyka.

3.3. EDIČNÁ ČINNOSŤ

Treťou podstatnou zložkou práce SJS je edičná činnosť spočívajúca v redakčnej príprave a vydávaní výstupov z usporiadaných konferencií, čo sa realizuje najmä v spolupráci s JÚLŠ SAV (o stave prípravy týchto výstupov som hovorila vyššie), a ďalej v redakčnej príprave a publikovaní informatória SJS – *Jazykovedného zápisníka* a zborníkov *VARIA* z kolokvií.

Vydávanie zborníkov z jednotlivých podujatí sa darí splňať v priebehu jednoročného alebo jeden a polročného obdobia. Čo sa týka *Jazykovedného zápisníka*, na internetovej

stránke SJS môžete okrem starších čísel nájsť aj najnovšie číslo zápisníka 33 – 34 za r. 2014 – 2015, pripravuje sa už aj číslo 35 – 36 za r. 2016 – 2017.

Zborník *VARIA* z XXIII. kolokvia pripravila trnavská pobočka, do tlače však ešte pre formálne nedostatky nebol odovzdaný. Zborník z XXIV. pražského kolokvia pripravili kolegovia z Prahy, pričom slovenské príspevky redigovala K. Gajdošová. Zo zatiaľ posledného XXV. kolokvia mladých jazykovedcov pripravuje zborník K. Gajdošová.

Na webovej stránke SJS pri JÚLŠ SAV sme sa rozhodli zverejniť aj všetky čísla vedeckých zborníkov *Recueil Linguistique de Bratislava*. Okrem prvého čísla, ktoré vydal Bratislavský lingvistický krúžok a pripravil Alexander Isačenko, vydalo osem ostatných čísel *Združenie slovenských jazykovedcov*, od r. 1972 premenované na *Slovenskú jazykovednú spoločnosť*.

Bratislava 29. 11. 2017

Bronislava Chocholová

**Zápisnica z Valného zhromaždenia Slovenskej jazykovednej spoločnosti
pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV,
konaného 29. 11. 2017 v Bratislave**

Účastníkov na Valnom zhromaždení (ďalej VZ) privítala predsedníčka SJS prom. fil. A. Ferenčíková, CSc., a do vopred predloženého programu VZ navrhla doplnenie bodu *schválenie novej pobočky SJS pri JÚLŠ SAV*. Vyzvala prítomných schváliť upravený program:

1. otvorenie valného zhromaždenia;
2. prednesenie *Správy o činnosti Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV za obdobie od 28. 10. 2015 do 29. 11. 2017* a *Revíznej správy*;
3. schválenie novej pobočky;
4. prijatie nových členov;
5. zmena stanov;
6. voľba volebnej komisie;
7. voľba nového výboru;
8. diskusia.

Zmena programu bola jednomyselne prijatá.

2) B. Chocholová predniesla *Správu o činnosti Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri JÚLŠ SAV za obdobie od 28. 10. 2015 do 29. 11. 2017*.

R. Ondrejková predniesla Revíznú správu SJS pri JÚĽŠ SAV za obdobie od 28. 10. 2015 do 29. 11. 2017.

Obe správy vzali prítomní členovia SJS pri JÚĽŠ SAV na vedomie bez diskusie.

3) B. Chocholová informovala prítomných o žiadosti Katedry slovakistiky, slovanských filológií a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach zriadiť pri tomto pracovisku košickú pobočku Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri Jazykovednom ústave Ľ. Štúra SAV. Žiadosť bola prítomnými jednomyseľne prijatá.

4) Výbor SJS pri JÚĽŠ SAV dostal za posledné obdobie od svojho posledného zasadnutia 4 žiadosti o členstvo v našej spoločnosti: I. Bónová, L. Jasinská, M. Gladiš a M. Mošaťová. Prítomné VZ žiadosti jednomyseľne prijalo.

5) B. Chocholová informovala prítomných o potrebe zmeny paragrafu 8 stanov SJS pri JÚĽŠ SAV vzhľadom na aktuálny stav fungovania Výboru SJS pri JÚĽŠ SAV. Výbor SJS pri JÚĽŠ SAV navrhuje zmenu formulácie z aktuálnej

*Skladá sa z predsedu, **troch podpredsedov**, vedeckého tajomníka, hospodára a členov výboru.*

na

*Skladá sa z predsedu, **najmenej 1 a najviac 3 podpredsedov**, vedeckého tajomníka, hospodára a členov výboru.*

Návrh bol jednomyseľne prijatý.

6) B. Chocholová následne prítomných vyzvala, aby schválili volebnú komisiu v zložení V. Benko, T. Laliková a Ľ. Králik, ktorý bol zároveň vedúcim volebnej komisie. Komisia bola jednomyseľne schválená.

7) Po voľbe nového Výkonného výboru SJS pri JÚĽŠ SAV sa volebná komisia odobrala vyhodnotiť hlasovanie prítomných členov a následne informovala o výsledkoch volieb. Odovzdaných bolo 26 hlasovacích lístkov a všetky boli platné. Jednotliví kandidáti získali nasledujúci počet hlasov:

- predsedníčka: Adriana Ferenčíková (25 hlasov)
- podpredseda: Slavomír Ondrejovič (24 hlasov)
- hospodárka: Daniela Majchráková (25 hlasov)
- vedecká tajomníčka: Katarína Gajdošová (25 hlasov)
- členovia výboru: A. Ferenčíková (26 hlasov), K. Gajdošová (26 hlasov), B. Chocholová (23 hlasov), Alexandra Jarošová (25 hlasov), D. Majchráková (26 hlasov), Gabriela Múcsková (25 hlasov), S. Ondrejovič (24 hlasov), J. Pekarovičová (25 hlasov), I. Valentová (25 hlasov).
- revízorky: Renáta Ondrejková (25 hlasov), Iveta Vančová (25 hlasov)

Volebná komisia konštatovala, že všetci kandidáti boli zvolení nadpolovičnou väčšinou. Nový Výkonný výbor SJS pri JÚLŠ SAV zastúpený predsedníčkou A. Ferenčíkovou poďakoval prítomným za prejavenú dôveru vykonávať svoju funkciu v ďalšom funkčnom období.

8) V rámci diskusie predsedníčka spoločnosti vyzvala účastníkov VZ, aby predniesli svoje návrhy či pripomienky týkajúce sa činnosti spoločnosti.

K. Gajdošová otvorila diskusiu týkajúcu sa publikácie VARIA, ktorý je zborníkom príspevkov mladých začínajúcich jazykovedcov a filológov. Zdôraznila potrebu vedúcich doktorandských prác zaujímať sa viac o publikačné výstupy svojich študentov, ktoré posielajú (nielen) do tohto zborníka. Z príprav zborníka VARIA z XXV. kolokvia mladých jazykovedcov možno konštatovať, že viaceré príspevky boli veľmi slabé a je zrejmé, že ak by ich čítali vedúci doktorandov na svojich vysokoškolských pracoviskách, iste by ich neboli dovolili zaslať ako finálne verzie do zborníka. V týchto prípadoch potom supljuje funkciu vedúceho študenta editor zborníka, čo nie je jeho úloha. Samozrejme, väčšinou však editor túto nadprácu urobí, lebo mu záleží na kvalite vydaného textu, hoci vo viacerých prípadoch by mal byť nie editorom, ale prinajmenšom spoluautorom príspevku.

L. Kralčák uviedol, že je potrebná istá miera zhovievavosti, avšak A. Jarošová reagovala, že predsa musí existovať istá úroveň prijatých príspevkov. Navrhla tiež, aby sme v budúcnosti neprijímali akékoľvek príspevky, ale selektovali len tie najlepšie. S jej návrhom väčšina prítomných súhlasila. V. Benko hovoril o možnosti zaviesť programový výbor a isté hodnotiace kritériá (technická kvalita, novosť, téma, odbornosť), ako je to štandardné na klasických konferenciách najmä v zahraničí. Nad týmto návrhom sa možno zamyslieť do budúcnosti. J. Kačala zdôraznil, že je potrebné postupovať pri akceptovaní príspevkov rovnako a byť spravodlivými. K nemu sa pridal aj I. Ripka s vyjadrením, že ani pri prijímaní príspevkov na mládežnícku konferenciu predsa nemôže platiť, že všetko, čo sa napíše, je publikovateľné. Vždy je potrebný výber, ktorý zabezpečí kvalitu.

K. Gajdošová informovala o sprístupnení plných textov zborníka Recueil na stránke SJ pri JÚLŠ SAV. Veľké poďakovanie od Výboru SJS pri JÚLŠ SAV patrí za spoluprácu aj T. Vančovi z knižnice JÚLŠ SAV.

Keďže pri tvorbe Zápisníkov slovenského jazykovedca je dlhoročne problém s dodaním téz k prednáškam, ktoré v konkrétnom období odzneli, navrhujeme, aby tézy

prednášky boli súčasťou každej pozvánky na podujatie. Je to ústretovosť aj voči potenciálnym poslucháčom, ktorí sa v téme prednášky môžu lepšie zorientovať. Ak sa hosť nerozhodne inak, resp. nedodá iný text tiež po prednáške, súčasťou Zápisníka slovenského jazykovedca sa stanú tézy odovzdané pred prednáškou. S návrhom Výboru SJS pri JÚLŠ SAV prítomní jednomyseľne súhlasili.

V súvislosti s webovou stránkou SJS pri JÚLŠ SAV K. Gajdošová opätovne vyzvala zástupcov pobočiek, aby informovali Výbor SJS pri JÚLŠ SAV o vydaných publikáciách na jednotlivých pracoviskách, len tak možno spoločne naplňať sekciu Knižné novinky na našej spoločnej webstránke.

K. Gajdošová navrhla zmenu periodicity Zápisníka slovenského jazykovedca z dvojročného na jednoročný a transformáciu na elektronický časopis, aby sa zvýšil záujem o publikovanie v ňom (pridelenie ISSN). A. Jarošová zdôraznila, že by však bola potrebná redakčná rada. K. Gajdošová zistí, čo všetko je potrebné v tejto veci zmeniť a či je záujem o ďalší z časopisov v tejto oblasti.

Vzhľadom na možnosti bezplatného vedenia účtu pre občianske združenia bola hospodárka SJS pri JÚLŠ SAV D. Majchráková poverená uskutočniť kroky súvisiace so zmenou bankového účtu SJS pri JÚLŠ SAV – vytvorenie bezplatného účtu v banke FIO, presun finančných prostriedkov na novovytvorený účet a zrušenie aktuálneho účtu.

Uznesenia z VZ SJS pri JÚLŠ SAV

1. Valné zhromaždenie berie na vedomie Správu o činnosti Slovenskej jazykovednej spoločnosti a Revíziu správu.

2. Valné zhromaždenie zaväzuje hospodárku spoločnosti k potrebným krokom na zmenu bankového účtu, na ktorom budú finančné prostriedky spoločnosti uložené bezplatne.

Zapísala: Katarína Gajdošová

XXV. kolokvium mladých jazykovedcov

Polojubilejné XXV. kolokvium mladých jazykovedcov zorganizoval v dňoch 23. – 25. novembra 2016 Výbor Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri Jazykovednom ústave

L. Štúra SAV v priestoroch Účelového zariadenia NR SR v Častej-Papierničke. Podujatia sa zúčastnilo 53 účastníkov nielen zo Slovenska, ale aj zo zahraničia. 22 kolokvialistov prišlo v tomto roku na Slovensko z Českej republiky, Chovátska, Poľska, Rumunska, Ruska, Srbska, a USA. Na podujatí sa prezentovali výsledky výskumov z oblasti fonetiky a gramatiky, lexiky a sémantiky, slovotvorby, sociolingvistiky, jazykovej politiky, onomastiky a historickej lingvistiky, didaktiky, ale aj jazykovej analýzy literárneho textu, pragmatickej lingvistiky, diskurznej analýzy, kognitívnej lingvistiky a etnolingvistiky.

Katarína Gajdošová

XXVI. kolokvium mladých jazykovedcov

Slovenská jazykovedná spoločnosť pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV v spolupráci s Inštitútom slovakistiky a mediálnych štúdií Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity zorganizovala XXVI. kolokvium mladých jazykovedcov, ktoré sa uskutočnilo v dňoch 6. – 8. septembra 2017 po deviatich rokoch opäť v Prešove, tentoraz na pôde univerzity. S príspevkami vystúpilo v ôsmich sekciách celkovo 28 účastníkov zo Slovenska i Českej republiky, ktorí predstavili svoje výskumy z oblasti didaktiky jazyka, vývinu detskej reči, morfológie, štylistiky, sociolingvistiky, diachrónej jazykovedy či lexikológie.

Soňa Rešovská

Zoznam prednášok, seminárov a konferencií uskutočnených v rámci činnosti Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri JÚLŠ SAV v rokoch 2016 – 2017

Bratislava

- | | |
|-------------------|--|
| 9. 2. 2016 | Prechýľovanie: áno – nie? (vedecká konferencia) |
| 8. 3. 2016 | J. Pekarovičová: Slovenčina očami cudzincov v kontexte lingvodidaktickej koncepcie SakoCJ |
| 22. 3. 2016 | S. Habijanec: Fonologický vývin slovenčiny vo svetle súčasného stavu historickej jazykovedy (prezentácia projektu) |
| 11. – 13. 4. 2016 | (Socio)lingvistika. Perspektívy, limity a mýty (Smolenice, medzinárodná vedecká konferencia venovaná životnému jubileu prof. PhDr. Slavomíra Ondrejoviča, DrSc.) |
| 3. 5. 2016 | H. Sauer: Binomials in English and Their History |
| 24. 5. 2016 | Vedecká konferencia venovaná stému výročiu narodenia významného jazykovedca prof. PhDr. Jozefa Ružičku, DrSc. |

4. – 5. 10. 2016 Aktuálne otázky slovenského jazyka (vedecká konferencia a otvorená diskusia)
25. 10. 2016 R. Garabík: Skúmanie dynamického vývoja slovnej zásoby slovenského jazyka na korpusovom základe
22. 11. 2016 M. Nábělková: „Učlovečiť sa je slovo samoslovenskuo.“ K problematike lexikálnej lakunárnosti v slovensko-českých a česko-slovenských jazykových vzťahoch (jubilejná prednáška)
23. – 25. 11. 2016 XXV. kolokvium mladých jazykovedcov (Častá-Papiernička)
8. 12. 2016 M. Ološtiak: Aktuálne derivatologické a morfematické výskumy prešovskej slovistiky
13. 4. 2017 A. Jarošová: Aspektuálnosť alebo „začiatky a konce dynamického príznaku“
11. 4. 2017 K. Bílková – T. Klemensová – J. Rausová: Nové prístupy ve výzkumu toponymie
25. 4. 2017 Ľ. Králik: Etymológia: o radostiach a úskaliach jednej lingvistickej disciplíny
16. 5. 2017 J. Kačala: Vyjadrovanie posesívnych vzťahov v slovenčine
18. 7. 2017 S. Sharoff: Cross-lingual Part-of-speech tagging and Named Entity recognition
19. 9. 2017 I. Ripka: Pavol Jozef Šafárik a jeho Slovanské starožitnosti
8. – 15. 10. 2017 Pracovné stretnutie Medzinárodnej komisie a Medzinárodnej pracovnej skupiny pre projekt Slovanský jazykový atlas
17. 10. 2017 J. Krško: Toponymá ako súčasť jazykovej krajiny
14. 11. 2017 D. Baláková – V. Kováčová: Frazémy biblického pôvodu v jazykovom po/vedomí používateľov slovenského a českého jazyka (komparačný aspekt výskumu)
28. – 29. 11. 2017 Jazykové problémy, ktorých riešenie sa ťažko hľadá a 13. celoslovenské stretnutie jazykovedcov

Banská Bystrica

7. 3. 2016 N. Kolenčíková: Opravné komunikačné mechanizmy v inštitucionalizovaných rozhovoroch
26. 4. 2016 J. David: Toponymická krajina moderného mesta
28. 4. 2016 V. Panajotov: Problémy bulharsko-slovenskej medzijazykovej homonymie
3. 5. 2016 G. Rožai: Toponymia východného Gemera vo svetle kultúrnych a jazykových kontaktov
17. 10. 2016 V. Patráš: Štandardy, anomálie a trendy pri písaní veľkých písmen v oficiálnych textoch
27. 10. 2016 Diskusia o rodovo vyváženej slovenčine (diskusia)
10. 11. 2016 L. Urbancová: Obraz ženy a muža v slovenských ľudových piesňach (Etnolingvistická sonda)
14. 12. 2016 S. Habijanec: „Holé u“ a iné „nedostatky“ slovenského pravopisu
28. 3. 2017 A. Chomová: Tvoja šatka nie je tvoja šatka (alebo návraty k synchrónnemu a diachrónnemu pohľadu na posesívnosť v slovenčine)
24. 4. 2017 J. Marie Tušková: Možnosti popisu gramatickej stránky proprií
26. – 28. 6. 2017 Konvergenzie a divergenzie v propriálnej sfére (XX. slovenská onomastická konferencia)

25. 9. 2017 K. Gajdošová: Seminár o práci so Slovenským národným korpusom
 5. 10. 2017 J. David: České cestopisy do sovětského Ruska a SSSR v letech 1917 – 1968
 6. 11. 2017 K. Chovancová – M. Zázrivcová: Valenčné potencie slovies v kontraste
 7. 11. 2017 P. Odaloš – E. Vallová: Systém slovanskej onomastickej terminológie (vznik, existencia, neuralgické body, modifikácia)
 6. 11. 2017 Náukobeh slovenčini (divadelné predstavenie)
 9. 11. 2017 J. Krško: Antroponymický komunikačný register a jeho fungovanie v medziľudskej komunikácii
 14. 11. 2017 I. Ripka: Pavol Jozef Šafárik a jeho Slovanské starožitosti
 5. 12. 2017 A. Záborská: Príde Slovenka do amerického baru... (Etnolingvistická sonda do amerického etnického humoru)

Nitra

2. 3. 2016 P. Kopecký: Je čiastočná obsahová a formálna zhoda medzi tzv. rumunským neutrom a slovenskými rodmi len náhodná?
 16. 3. 2016 Z. Kováčová: Nativistický model rečovej komunikácie
 30. 3. 2016 K. Dudová: Od modálnosti vety k modálnosti textu
 13. 4. 2016 J. Glovňa: Frazéma ako prostriedok výstavby textu
 11. 5. 2016 M. Bugárová: Vzťah významovej a intonačnej štruktúry vety na pozadí jazykovej kultúry
 15. 3. 2017 J. Glovňa: O písaní historických osobných mien z uhorského obdobia dejín
 29. 3. 2017 M. Pukanec: Ako napísať diplomovú prácu
 12. 4. 2017 M. Matiová: Jazyková a mimojazyková realizácia „princípu z bulvárnosti“ v slovenských bulvárnych denníkoch
 26. 4. 2017 J. Doruľa: Slováci a slovenčina – národ a jazyk
 9. 11. 2017 I. Ripka: P. J. Šafárik – Slovanské starožitosti v súčasnom lingvisticko-kultúrnom kontexte

Prešov

19. 4. 2016 O. Maďar: Slovenčina a slovakistika na Ukrajine
 26. 4. 2016 M. Šmejkalová: Slovensko-české a česko-slovenské inspirácie ve vývoji lingvistiky
 4. 5. 2016 D. Konstantinova: Výučba slovenčiny na Univerzite sv. Cyrila a Metoda vo Velikom Tarnove
 4. 4. 2017 Ľ. Králik: Etymologický výskum slovenského jazyka – aktuálny stav a perspektívy (prednáška spojená s autorskou prezentáciou publikácie Stručný etymologický slovník slovenčiny)
 6. – 8. 9. 2017 XXVI. kolokvium mladých jazykovedcov
 22. 11. 2017 J. Tancer: Nemčina či maďarčina, to nám bolo ganz egal. Viacjazyčná Bratislava v medzivojnovom období (prednáška spojená s autorskou prezentáciou knihy Rozviazané jazyky. Ako sme hovorili v starej Bratislave)
 7. 12. 2017 I. Ripka: P. J. Šafárik – Slovanské starožitosti

Ružomberok

27. 4. 2016 D. Slančová: Reč pohybu, autority a súdržnosti. K charakteristike športovej lingvistiky a športového komunikačného registra
9. 11. 2016 Ľ. Kralčák: Nedávne kodifikačné úpravy výnimiek z rytmického krátenia vs jazyková prax
28. 9. 2017 K. Gajdošová: Vyhľadávajúce v písaných korpusoch Slovenského národného korpusu (začiatočníci) (prednáška a praktický seminár)
1. 3. 2017 L. Hampl: Rozdíly a podobnosti ve slovanských frazeologizmech
29. 3. 2017 M. Ološtiak: Onomaziologická štruktúra viacslovných pomenovaní
8. 11. 2017 J. Pekarovičová: Lingvokulturémy ako súčasť interkultúrnej kompetencie
22. 11. 2017 I. Ripka: Pavol Jozef Šafárik a jeho *Slovanské starožitnosti*

Trnava

7. 11. 2016 Ľ. Králik: Stručný etymologický slovník slovenčiny
6. 11. 2017 I. Ripka: Pavol Jozef Šafárik – *Slovanské starožitnosti* (prednáška a beseda o diele)
8. 11. 2017 K. Bílková – T. Klemensová: Koncept jazykové krajiny a nového regionalizmu ve výzkumu onymie

Tézy prednášok

Rok 2016

Jana Pekarovičová: *Slovenčina očami cudzincov na pozadí lingvodidaktickej koncepcie*

Lektorská prax potvrdila potrebu diferencovaného prístupu k slovenčine v úlohe cudzieho jazyka, ktorý si vyžaduje odlišnú formu jej sprístupňovania cudzincom s dôrazom na opis výrazných črt jazykových javov a explicitnejšie formulovanie gramatických pravidiel. Lingvodidaktická koncepcia pre slovenčinu ako cudzí jazyk zohľadňuje špecifiká jazykového systému z pohľadu nerodených učiacich sa, avšak ťažiskom výučby je naučiť ich komunikovať po slovensky tak, aby získali receptívne aj produktívne komunikačné zručnosti, samozrejme v závislosti od dosiahnutého stupňa jazykovej kompetencie.

Úroveň jazykovej komunikácie cudzincov sa zvyčajne posudzuje na základe lingvistických a didaktických kritérií, avšak komplexné hodnotenie jazykovej kompetencie predpokladá aj zohľadnenie sociolingvistických a etnokultúrnych aspektov. Z tohto hľadiska je relevantné sledovať vzájomný vzťah východiskového/materinského jazyka cudzinca so

slovenčinou ako cieľovým jazykom. V úlohe kontaktového jazyka tu nevystupujú len príbuzné jazyky, resp. jazyky susediacich etník, ale prakticky všetky jazyky, ktorých nositeľmi sú zahraniční záujemcovia o slovenčinu. Obsah, výber a usporiadanie učiva ovplyvňuje typologická, genetická a areálová charakteristika slovenčiny v porovnaní s východiskovým jazykom učiacich sa.

Súčasťou lingvodidaktickej teórie je tiež snaha poodkryť vzťah medzi domácim a cudzím so zreteľom na reflexiu slovenčiny a slovenskosti z pozície cudzincov. Našími respondentmi sú zahraniční študenti, ktorí si slovenčinu osvojujú ako cudzí jazyk na univerzitách v zahraničí, alebo na Slovensku absolvujú študijný pobyt počas akademického roka, prípadne v rámci letnej školy. V rámci kurzov sa cudzincom na jednej strane sprostredkúva nový jazykový kód, na druhej strane sa súčasne predstavuje nová mimojazyková skutočnosť, ktorú študujúci vnímajú všetkými zmyslami na pozadí svojej predchádzajúcej individuálnej skúsenosti o svete. V nej sú zakódované okrem iného sociálne a kultúrne prejavy verbálnej i neverbálnej povahy, získané v primárnom jazykovom prostredí. Štúdiom slovenčiny, kontaktom s inými etnikami a kultúrami sa zaužívané modely správania čiastočne alebo úplne narušajú a vytvárajú sa nové kognitívne štruktúry, ktorými sa riadi komunikácia cudzincov. Vzory, modely, normy alebo štandardy správania sú tradične známe pod spoločným termínom *kulturémy* ako materiálne alebo duchovné kultúrne symboly a hodnoty každodenného života, ktoré sú vnímané diferencovane v súlade so sociálnou stratifikáciou nositeľov daného jazyka. Na pozadí týchto vzorov sa posudzuje a reguluje vlastné a nie vlastné, teda cudzie/iné správanie, prameniace z etnokultúrnych a historicko-sociálnych odlišností zakódovaných v jazyku a prejavujúcich sa kultovými a rituálovými zvláštnosťami východiskovej a cieľovej kultúry. Napriek tomu, že kulturémy obyčajne fungujú ako normatívny orientačný systém, predsa sú relatívne a premenlivé, odrážajú dynamiku vnútrospoločenských aj interetnických premien.

Zdrojom našich úvah sú najmä výsledky ankety, ktorú pravidelne realizujeme na záver kurzu interkultúrnej komunikácie zameraného na rozličné otázky vzťahu k slovenskému jazyku a slovenskej kultúre, na vnímanie slovenskosti, slovenskej mentality na pozadí konfrontácie so svojím vlastným jazykovo-kultúrnym zázemím. Nejde však o posudzovanie jazykových znalostí, ale o vyjadrenie postojov, interpretáciu vlastných zážitkov z dotyku s krajinou a jej ľuďmi. Je pre nás inšpirujúce sledovať, ako vnímajú náš jazyk a atribúty slovenskosti cudzinci na pozadí svojej krátkodobej, no neraz veľmi precízne formulovanej skúsenosti

a nastavujú zrkadlo našim zvykom a tradíciám. Práve štúdiom sa totiž odкрývajú nové dimenzie špecifického vnímania symbolov, ich asociácií a konotácií, vedúce k poznávaniu jazykového sveta Slovákov, ktoré sa potom zákonite premietajú do prejavov v rámci interkultúrnej komunikácie či širšie chápaného interkultúrneho diskurzu. Výsledky ankety ukazujú, do akej miery je jazykovo-kultúrne správanie študentov ovplyvnené pobytom na slovenskej univerzite, ako sa v ich postojoch prejavuje kontakt so Slovákami i predstaviteľmi iných krajín, s ktorými spoločne absolvujú jazykovú stáž. Vyznanie študentov potvrdzuje, že štúdium jazyka ovplyvnilo ich jazykovo-kultúrne vedomie a prehĺbilo znalosti, nielen slovenčiny, ale aj vnímanie iných príbuzných jazykov objavujúc interlingválne paralely i vzájomné odlišnosti.

Odpovede na anketové otázky odкрývajú skúsenosti našich respondentov z pobytu na Slovensku, ktoré sú vo veľkej miere ovplyvnené motiváciou štúdia jazyka, profesionálnou orientáciou, ale najmä možnosťami či nedostatkom priameho kontaktu so Slovákami. Ich očakávania, poznačené niekedy predsudkami z primárneho prostredia alebo etnostereotypmi či etnofaulizmami (neoficiálnymi označeniami príslušníkov iných národov) získanými dotykom s inými kultúrami, sa v priebehu pobytu na Slovensku len výnimočne potvrdili, oveľa častejšie sa nenaplnili alebo vyvrátili. Poznávanie slovenskej kultúry prostredníctvom štúdia jazyka vedie zahraničných adeptov k lepšiemu vnímaniu slovenskosti a zároveň presnejšej sebaidentifikácii a sebareflexii, a tým jasnejšiemu videniu rozdielov v prejavoch národnej povahy. Veď dlhší či hlbší kontakt s cudzou kultúrou alebo cudzím jazykom zároveň otvára nové dimenzie pohľadu na vlastnú kultúru a zároveň odкрýva nové aspekty vnímania, hodnotenia i skúmania materinského jazyka, na druhej strane cudzie/iné sa zvyčajne posudzuje na pozadí vlastného/primárneho jazyka a vlastnej/primárnej kultúry. Úspešná komunikácia medzi predstaviteľmi rozličných kultúr v súčasnej dobe kladie vysoké nároky na ich schopnosť interaktívne, kooperatívne a podľa možnosti bezkonfliktne riešiť kultúrne motivované problémy vzájomnej komunikácie. Jej podmienkou je **interkultúrna kompetencia** ako schopnosť štruktúrovanej orientácie vstupovať do medzikultúrnych vzťahov, chápať ich v kontexte existujúcich kultúrnych dimenzií, primerane ich zvládať a vzhľadom na vzniknuté okolnosti ich úspešne riešiť.

Mira Nábělková: „Učlovečit' sa je slovo samoslovenskuo.“
K problematike lexikálnej lakunárnosti
v slovensko-českých a česko-slovenských jazykových vzťahoch

Citát týkajúci sa „samoslovenskosti“ slovesa *učlovečit' sa*, pochádzajúci z diela M. M. Hodžu *Dobruo slovo Slovákom súcim na slovo* (1847), možno považovať za jedno z prvých explicitných vyjadrení týkajúcich sa lakunárnosti v slovnej zásobe slovenčiny. Dotýka sa osobitosti lexémy nazeranej ako slovo nepreložiteľné do iných jazykov – na opačnom póle lakunárnosti stoja lexikálne lakúny, medzery, prázdne miesta v slovnej zásobe. O nepreložiteľnosti slova hovorí Hodža v poznámke pod čiarou: „Probujťe to preložit', Páni Učení, do ktorejkoľvek reči. „Učlovečit' sa“ je slovo samoslovenskuo“ (Hodža, 1847, s. 13), pričom vo vlastnom texte poukazuje na jeho sémantickú osobitosť s intenciou vyzdvihnúť špecifickosť pomenovania v spätosti s morálnou sférou bytia slovenského človeka: „Ale teraz počuvajťe, kedi povje Slovák svoje, „ti si člověk, ale sa učlovečiu,“ vtedi keď jeden s druhím dobre naloží, ňječím sa mu zavďačí, jeden druhjemu si odpust'í atď. slovom, keď sa mravňja, tedi už vjacej ako prirodzená podstata jeho vislovit' chce.“ Sloveso *učlovečit' sa* ako slovenské boli zachytili do toho času už aj Palkovičov a Jungmannov slovník, podobne na sloveso *učlovečit' sa* poukázal o polstoročie neskôr A. P. Záturecký v pražskom vydaní zbierky slovenských prísloví („učlovečit' sa“ = dokázati člověčenský skutek, jest slovo výhradně slovenské). Hodžova explikácia vcelku zodpovedá definícii slova v Slovníku slovenského jazyka „stať sa ľudským, prejavit' sa nejakým činom ako (dobrý) člověk“. Z komunikačnej praxe máme pri slovese *učlovečit' sa* doložené aj iné významové konkretizácie než hodžovskú „samoslovenskú“ – v súčasných slovenských a sporadicky aj v českých textoch ho možno stretnúť napr. vo význame „dať sa do poriadku, upraviť sa“ (*Trochu sa učlovečím a pridem za vami*).

Na otázky lakunárnej lexiky charakteristickej pre istý jazyk a nepreložiteľnej či ťažko preložiteľnej do iných jazykov, odrážajúcej osobitosti, danosti aj ducha národa, obrátil v spise *Sťažnosti a žaloby Slovanov v Uhorsku...* v širšom zábere pozornosť Ľudovít Štúr. Medzi príkladmi uviedol napr. francúzske slovo *état* bez zodpovedajúceho ekvivalentu v maďarčine („tomuto pojmu v maďarčine nezodpovedá ani *birodalom*, ani *ország*“) či nemecké *gemüt* bez zodpovedajúcich ekvivalentov vo francúzštine a angličtine („*mind* a *soul* to nevyjadruje“), formulujúc spätosť existencie konkrétnych pomenovaní s „národným vnútom“ jazykového spoločenstva. Medzijazykové a vnútrojazykové lexikálne lakúny predstavujú v súčasnej

lingvistike – aj v súvislosti so skúmaním lexikálnych osobitostí jazykov ako lingvošpecifických konceptualizácií sveta, jazykových obrazov sveta – širokú výskumnú sféru orientovanú na kognitívne, jazykové a rečové lakúny v ich vzájomných vzťahoch.

Problematika lakunárnosti vystupuje v tesnej spätosti s otázkou dynamiky lexikálnej zásoby. Na jednej strane možno sledovať vyplňanie vnútrojazykových lakún, osobitne vo sférach, kde je miesto lexikálnej jednotky systémovo zadané a dotvára sa v súvislosti s novými komunikačnými potrebami, napr. vo sfére rodovej symetrie pri pomenúvaní osôb (*host' – hostka*, v slovenčine, na rozdiel od češtiny, už zachytené v slovníkoch), aj s existenciou pomenovacích problémov a hľadaním adekvátnych riešení z domácich zdrojov či prevzatím z iného jazyka (*zdravotná sestra – zdravotný brat, letuška – stevard*). Na druhej strane vidíme rezistenciu prázdnych miest, aj ak si používatelia jazyka existenciu lakúny uvedomujú. Porov. napr. formuláciu B. Filana v románe Weverka: ... *zaujímavé veci mi naskakujú v hlave. Napríklad si rozmýšľam: ten, kto nepočuje, je – hluchý, keď niekto nevidí, je – slepý. A ako by sme mohli nazvať človeka, ktorý stratil ňuch? Ňuchý?* (existujúce zodpovedajúce pomenovanie *anosmický* ostáva v zajatí odbornej sféry).

Lakunárnosť slovnej zásoby jednotlivých jazykov zreteľne vystupuje pri medzijazykovej konfrontácii, praktický problém predstavujú lakunárne lexikálne asymetrie najmä (no nielen) pri vzájomných prekladoch. V česko-slovenskom pohľade nebola dosiaľ téma lexikálnych lakún ako predmet lakunológie podrobnejšie spracovaná. Kontinuálne sa však aj bez takého konceptuálneho rámca vynárala pri štandardizácii lexiky (osobitne v obdobiach existencie dvojjazykového spoločenstva) a spracovaní dvojjazyčných slovníkov, vynárala a vynára sa pri otázke vzájomných kontaktných javov (otázka funkčnosti bohemizmov/slovakizmov dotýkajúca sa rozličných aspektov ekvivalentnosti lexém) a existencia medzijazykových lakún býva v tomto smere tematizovaná aj v komunikácii. Metajazykové výroky signalizujúce existenciu lakunárnej (či pseudolakunárnej) lexiky, ktoré sprevádzajú a odôvodňujú využitie kontaktných javov, možno ako prejav „ľudovej lingvistiky“ pri laickej konfrontácii často stretnúť napr. na internete: *Japonci sú zvedaví aj „zvídaví“ (používajúc český výraz, keďže trefný slovenský ekvivalent nemáme)... / Dokáže si ho „uchočiť“ ako Exupéryho Malý princ líšku (slovo „skrotiť“ nie je ono) // ... „spomedzi“ (krásne slovenské slovo, pro které čeština nemá adekvátní jednoslovný překlad)... / tady musím použít krásné a výstižné slovenské slovo, „nepodarky“*. Lakunárnosť hraničí

s problematikou medzijazykovej homonymie spätéj s asymetriou sémantických štruktúr lexém (napr. slovenské *červený* oproti českým lexémam *červený* a *rudý*).

Problematika lakunárnej lexiky – „lexikálnych speciálií“ či „endemickej lexiky“ v protiklade k prázdny miestam, lakúnam v porovnávanom jazyku – bola v slovenskej a českej lingvistike v doterajšom výskume tematizovaná predovšetkým v konfrontácii s ruskou lexikou, kde sa v súvislosti s rozpracúvaním typológie lexikálnych ekvivalentov venovala pozornosť aj bezekvivalentnej lexike. Vo vzťahoch češtiny a slovenčiny k iným jazykom ako bezekvivalentná lexika vystupujú mnohé geografické, etnografické a sociálno-politické lingvovoreálie viacerých tematických okruhov. V česko-slovenskom kontexte možno ako bezekvivalentné pomenovania vo vzájomných vzťahoch uviesť napr. slovenské lexémy *strapačky, prívarok, hriate, karička, odzemok, fujara, kaštieľ, kúria, meruôsme roky* a pod., české *vepřo-knedlo-zelo, kulajda, klatovák, skočná, kampelička, hejtman, městys, náves, tvrz, doba temna* a i. K lakunárnej lexike patria aj mnohé okazionálne či „krátkodobé“, efemérne pomenovania vynárajúce sa v súvislosti s osobitosťami spoločensko-politického života každého spoločenstva. Z kultúrnej blízkosti a česko-slovenského spolužitia však vyplýva, že mnohé z toho, čo v češtine a slovenčine vo vzťahu k iným jazykom predstavuje bezekvivalentnú lexiku (*spartakiáda, tuzex, tatranka, Február* a pod.), vo vzájomnom vzťahu k lakunárnej, bezekvivalentnej lexike nepatrí. Špecificky v danom kontexte vystupujú pomenovania mnohých kultúrnych etnografických či folklórnych javov, osobitne pomenovania z oblasti pastierskej (valašskej) kultúry so slovensko-moravským „cezhraničným presahom“, pričom lexémy ako *bača, črpák, fujara, krpec, bryndza, demikát, parenica, oštiepok, odzemok* či *trávnica*, patriace k slovenským lingvokulturémam, majú isté územné rozšírenie aj na východnej Morave – ich dvojaké ukotvenie sa (v rozličných podobách) premieta aj do spracovania v českých výkladových slovníkoch.

V širokej problematike lakunárnosti v česko-slovenských lexikálnych vzťahoch špecificky vystupuje napr. rozdielne obsadenie miest v lexikálno-sémantickom poli slovies pohybu, konkrétne absencia lexikalizovaného protikladu „pohybovať sa peši“ – „pohybovať sa dopravným prostriedkom“ v slovenčine oproti českej dvojici slovies *jít – jet*, s mnohými zaujímavými sprievodnými okolnosťami. Hoci sa tu vo všeobecnosti lakunárnosť nerovná bezekvivalentnosti (vyjadrenie *ísť vlakom* je ekvivalentné českému *jet vlakem*), tlak komunikačných potrieb priniesol napr. prevzatie nedeterminovaného slovesa *jazdiť*, pričom ostávajú mnohé asymetrie v širokom spektre derivátov v slovenčine a v češtine. V opačnom

smere možno poukázať na absenciu slovies ako *bicyklovať sa*, *člnkovať sa*, *kolobežkovať sa* v češtine (porov. zodpovedajúce české vyjadrenie *jezdit na bicykli*). K slovesnej medzijazykovej lakunárnosti patrí v češtine aj absencia náprotivkov slovenských slovies ako *sviatkovať*, *silvestrovať*, *dovolenkovať*, *víkendovať*. České výkladové slovníky ich na rozdiel od slovenských nespracúvajú, v praxi sa však možno stretnúť s „vyplňaním lakún“, pričom možno počítať aj s vplyvom slovenčiny (sloveso *dovolenkovať* v češtine predstavuje evidovaný slovakizmus). V slovotvornej rovine predstavuje lakunárne jednotky bez náprotivkov v češtine väčšina slovenských podvojných a potrojných predložiek (porov. vyššie poukaz na predložku *spomedzi*), patria sem slovesné deminutíva typu *sedkať*, *sadkať si*, *hryzkať*, vnášajúce do komunikácie osobitý pragmatický moment, kolektívny formant *-ovci* (*svokrovci*, *švagrovci*) a i. V opačnom smere možno aj so zreteľom na existenciu kontaktných javov v slovenčine ako lakunárny slovotvorný prostriedok spomenúť český format *-sko* pri územných názvoch typu *Kladensko*, *Ostravsko*, *Příbramsko*. V problematike lakunárnosti pri konfrontácii rozličných jazykových dvojíc má otázka medzijazykovej lakunárnosti pri češtine a slovenčine ako blízkopríbuzných jazykoch fungujúcich v dlhodobom a aj naďalej intenzívnom vzájomnom kontakte špecifické prejavy a predstavuje otvorenú aktuálnu sféru výskumu.

Martin Ološtiak: *Aktuálne derivatologické a morfeematické výskumy prešovskej slovakistiky*

Prednáška prezentuje výsledky výskumu prešovskej slovakistiky v oblasti derivatológie a morfeematiky v období rokov 2012 – 2015. Východiskovým bodom je publikovanie 3., doplneného a opraveného vydania *Slovníka koreňových morfém slovenčiny* (Sokolová – Ološtiak – Ivanová a kol., 2012). Dôležitým medzníkom je tiež monografia *Kompozitá v slovenčine* (Vužňáková, 2012), ktorá stelesňuje prvú komplexnú analýzu zložených slov v slovakistike. Nekonferenčný zborník *Od morfém ku komplexným slovám a ich paradigmám. Výraz, význam, funkcia* (2013) zasa ponúka čiastkové štúdie, ktoré sa týkajú nielen problematiky tvorenia slov a morfeematiky v slovenčine, ale aj v iných jazykoch (nemčina, latinčina). Za istý typ syntézy možno považovať publikáciu *Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine* (2015), v ktorej sa pozornosť venuje vybraným aspektom tvorenia slov v slovenčine – primárne v oblasti jej spisovnej variety, sekundárne (vôbec však nie okrajovo) aj v ostatných varietách. Na metodologickom podloží

teórie lexikálnej motivácie sa sústredene analyzujú tieto javy: dejiny slovenskej derivatológie, onomaziológia, formálno-procesuálne aspekty, slovotvorná morfonológia, slovotvorná paradigmatica, slovotvorba vybratých slovných druhov, slovotvorná motivácia v kontexte lexikálnej motivácie, slovotvorba a lexikografia, slovotvorba a kognitívna a korpusová lingvistika. *Retrográdny morfematický slovník slovenčiny* (Ološtiak – Genči – Rešovská, 2015) je po bezmála 40 rokoch druhým dielom svojho druhu v slovistiky (porov. *Retrográdny slovník slovenčiny* od J. Mistríka, 1976). Vydáním tohto slovníka sa zároveň završuje lexikografické spracovanie morfematickej štruktúry slovenského slova.

Hlavné publikačné výstupy v skúmanom období:

- [1] Sokolová, Miloslava – Ološtiak, Martin – Ivanová, Martina a kol.: *Slovník koreňových morfém slovenčiny*. 3., upravené a doplnené vyd. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2012. 690 s.
- [2] Vužňáková, Katarína: *Kompozitá v slovenčine*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, 2012. 190 s.
- [3] Ološtiak, Martin – Sisák, Ladislav (eds.): *Od morfém ku komplexným slovám a ich paradigmám. Výraz, význam, funkcia*. Prešov: Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove 2013. 204 s.
- [4] Ološtiak, Martin (ed.): *Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015. 1024 s.
- [5] Ološtiak, Martin – Genči, Ján – Rešovská, Soňa: *Retrográdny morfematický slovník slovenčiny*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015.

Rok 2017

Dana Baláková – Viera Kováčová: *Frazémy biblického pôvodu v jazykovom po/vedomí používateľov slovenského a českého jazyka (komparačný aspekt výskumu)*

V príspevku prezentujeme okruh výsledkov plynúcich z uskutočneného sociolingvistického výskumu poznania biblickej frazeológie v slovensko-českom porovnávacom rámci. K biblickej frazeológii pritom pristupujeme v jej širšom chápaní (nielen to, čo je vďaka Biblii v súčasnom jazyku citátové, ale aj to, čo je Bibliou motivované či vďaka Biblii rozšírené). Výskumnú dotazníkovú sondu charakterizoval rozmer cezgeneračnosti a medzigeneračnosti, intrajazykového i interjazykového prístupu: na výskume participovalo 780 slovenských a českých respondentov s paritným zastúpením troch generačných vzoriek: seniori – stredná generácia – mladá generácia. Výskum poznania biblickej frazeológie u súčasných predstaviteľov dvoch blízkopríbuzných kultúrno-jazykových spoločenstiev prostredníctvom vybraného okruhu frazém biblického pôvodu

patriacich do frazeologického fondu tak slovenského, ako aj českého jazyka (80 frazém, ekvivalentov v slovenskom a českom jazyku) reflektoval dve základné hľadiská, ktoré v našom príspevku bližšie predstavujeme a cez ktoré na dosiahnuté výsledky interpretačne nahliadame: hľadisko frazeologickej kompetencie a kultúrnej kompetencie.

Hľadisko frazeologickej kompetencie v jeho trojčlennej tvárnosti (znalosť, porozumenie, používanie) umožňuje odpovedať na niektoré z otázok týkajúcich sa živosti skúmaného okruhu frazém v súčasnom jazyku (známostno-používateľské relácie: miera poznania a aktívnej komunikačnej exponovanosti). Popri frazémach, ktoré patria do centra frazeologickej kompetencie respondentov, pozornosť venujeme i frazémam s prevládajúcou signalizáciou neznámosti a komunikačnej nevyužívanosti (absencia širšieho známostno-používateľského zázemia).

Hľadisko kultúrnej kompetencie, prejavujúce sa (v intenciách poznatkového podložia a širšej kultúrnej rozhľadenosti respondentov) schopnosťou usúvzťažniť dané frazémy s biblickými textami (schopnosť identifikácie biblického pôvodu frazém) umožňuje odpovedať na otázky vzťahujúce sa k odlišnej miere pociťovania či uvedomovania si biblických filiácií frazém. Špecifickú pozornosť venujeme frazémam situovaných na opačných póloch, t. j. frazémam, pri ktorých používatelia slovenského a českého jazyka ich biblické filiácie zreteľne pociťujú, uvedomujú si ich, a frazémam, pri ktorých ich spätosť s biblickými textami respondenti výraznejšie, resp. vôbec nepociťujú.

Nadnárodný slovensko-český rozmer výskumu umožňuje predstaviť jeho výsledky porovnávacou optikou: sledovaním konvergentných/divergentných znalostných i používateľských reakcií súčasných používateľov slovenského a českého jazyka, ktoré do popredia vystupujú v cezgeneračnom i medzigeneračnom aspekte.

Kristýna Bílková – Tereza Klemensová – Jana Rausová: *Nové přístupy ve výzkumu toponymie: Nový regionalismus, Toponyma a jazyková krajina (Možnosti a perspektivy výzkumu), Socioonomastické přístupy ve výzkumu toponymie (Toponymická kompetence)*

V rámci přednášky *Nové přístupy k výzkumu toponymie* (podpořeno grantovým projektem Filozofické fakulty Ostravské univerzity SGS01/FF/2016–2017 *Nové přístupy k výzkumu toponymie – na příkladu vybraných lokalit Moravy a Slezska*) byly postupně

představeny tři koncepty onomastického výzkumu, a to nový regionalismus, jazyková krajina a toponymická kompetence.

Nový regionalismus (nová regionální geografie) představuje reakci na diskuze o novém pojetí regionu v 80. a 90. letech 20. století, jakousi snahu vymezit se vůči čistě prostorové vědě, kdy je region chápán jako něco daného, co lze vymezit hranicí na mapě (Semian, 2012, s. 336 – 337). Koncept vychází ze studií finského geografa Anssiho Passiho (např. 1986, 2002), který charakterizuje region jako sociální konstrukt a propojuje identitu obyvatel a identitu regionu jako takového. Východiskem tohoto nového pohledu na region je pro Passiho proces institucionalizace regionu – ten probíhá ve čtyřech etapách, které jsou vzájemně propojeny (formování územního tvaru regionu, formování institucionálního tvaru regionu, etablování regionu v regionálním systému, formování symbolického tvaru regionu). Pro potřeby toponymického výzkumu je důležitá hlavně etapa formování symbolického tvaru regionu, v níž je vytvářena struktura územních symbolů (znak, hymna, vlajka, ale i název), jejichž úkolem je dostatečně charakterizovat území a zároveň jej odlišit od ostatních v prostoru i čase (Semian, 2012, s. 339 – 340. Srov. definici propria Šrámek, 1999; Krško, 2014). Název je jednotící symbol regionu, je univerzální a přenositelný. Může sloužit jako prostředek regionálního marketingu a propagovat region směrem dovnitř i ven (Semian, 2012, s. 341). Nový regionalismus představuje interdisciplinární pohled na propria a jejich funkce a může obohatit teoretické a metodologické aspekty onomastiky o geografické hledisko, včetně zaměření na marketingové využití názvů, čehož lze využít například při výzkumu názvů restauračních a rekreačních zařízení (chrématonyma), u nichž můžeme sledovat motivaci pojmenování či vztah mezi standardizovanými a nestandardizovanými názvy z hlediska identifikace obyvatel s danými objekty.

Jazykovou krajinou (linguistic landscape) míníme, na základě klasické definice R. Landryho a R. Y. Bourhise, psaný jazyk ve veřejném prostoru („The language of public road signs, advertising billboards, street names, place names, commercial shop signs, and public signs on government buildings combines to form the linguistic landscape of a given territory, region, or urban agglomeration.“ Landry – Bourhis, 1997, s. 27; srov. také Sloboda, 2011, s. 51–57; David – Mácha, 2014, s. 34 – 36 a s. 40 – 43). Jazyková krajina tedy zahrnuje jak apelativní vrstvu jazyka, tak i tu propriální. Výzkum jazykové krajiny probíhal většinou v bi- nebo multilingvních oblastech (často v souvislosti s existencí menšinových jazyků), čistě kvantitativní výzkumy byly časem doplňovány těmi kvalitativními (analýzou diskurzu apod.).

Zkoumání jazykové krajiny je tedy záležitostí interdisciplinární, přičemž lze tento koncept úspěšně uplatnit i v toponomastice. Prvním takovým okruhem je výzkum toponym právě v multilingvních oblastech – analyzovat lze jak veřejnou sféru (tzv. top-down), která úzce souvisí s jazykovou politikou daného státu, tak i tu soukromou (tzv. bottom-up), která je daleko rozmanitější a neřídí se danými pravidly. Toponyma v krajině plní symbolickou funkci (na základě zvoleného kódu/jazyka a materiálového zpracování), může docházet k jejich ničení, rovněž se mohou stát nástrojem marketingu. Druhým badatelským okruhem je pak vztah mezi výskytem toponyma v jazykové krajině a v toponymickém registru místních. To, že spolu fixace toponyma ve veřejném prostoru a jeho aktivní užívání souvisí, dosvědčuje například výzkum nestandardizované (živé, lidové) toponymie Jaroslava Davida a Přemysla Máchy – srov. konkrétní výsledky v obci Pražmo: „jedna třetina všech zdokumentovaných, a dokonce polovina dvaceti nejužívanějších jmen má svou psanou podobu v jazykové krajině obce“ (David – Mácha, 2014, s. 129). Významným faktorem rovněž může být psaná podoba toponyma ve „virtuální jazykové krajině“, tedy na webových stránkách.

V další části příspěvku jsme se zabývali onomastickým směrem, kterému je v současné době věnována velká pozornost, a tím je socioonomastika. Představili jsme její počátky, představitele a přiblížili různá pojetí této disciplíny. Potom jsme se zaměřili na socioonomastické přístupy v toponymii, především na výzkum tzv. toponymické kompetence. Předmětem tohoto výzkumu je znalost a používání toponymie, obvykle ve vztahu k sociálními charakteristikám uživatele. Tento směr se rozvíjí od 70. let především ve Finsku a Maďarsku, ale v posledních třech desetiletích se objevují takto zaměřené práce zaměřené i v českém a slovenském prostředí.

Použitá literatura

- DAVID, Jaroslav – MÁCHA, Přemysl: *Názvy míst: paměť, identita, kulturní dědictví*. Brno – Ostrava 2014.
- KRŠKO, Jaromír: *Úvod do toponomastiky*. Banská Bystrica 2014.
- LANDRY, Rodrigue – BOURHIS, Richard Y.: *Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study*. In: *Journal of Language and Social Psychology*, 1997, 16, s. 23 – 49.
- PAASI, Anssi: *The institutionalization of Regions. A Theoretical Framework for Understanding the Emergence of Regions and the Constitution of Regional Identity*. Fennia 164, 1986, s. 105 – 146.
- PAASI, Anssi: *Place and Region. Regional Worlds and Words*. In: *Progress in Human Geography*, 2002, vol. 26, num. 6, s. 802 – 811.
- SEMIAN, Michal: *Název jako symbol regionu*. In: *Historická geografie*, 2012, roč. 38, č. 2, s. 335 – 352.

SLOBODA, Marián: Management bilingvismu v situaci jazykového posunu: Diskurzy, problémy a krajina Běloruska. Dizertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha 2011.

ŠRÁMEK, Rudolf: Úvod do obecné onomastiky. Brno 1999.

Alexandra Jarošová: *Aspektuálnosť alebo „začiatky a konce dynamického príznaku“*

Pojem **aspektuálnosť** v názve prednášky naznačuje, že popri problematike aspektu ako lexikálno-gramatickej kategórie nám ide o zachytenie širšej oblasti jazykových javov spojených s touto kategóriou. A. V. Bondarko, ktorý od 70. rokov cieľavedome a koncepcne pracoval s týmto pomenovaním, ho chápe ako funkcionálno-sémantické pole, ktorého centrálnou zložkou je gramatická kategória vidu, za ňou leží rozsiahla oblasť tzv. charakterizovaných spôsobov slovesného deja (sémantické skupiny prefigovaných slovies) a napokon súvisiace jazykové prostriedky ďalších rovín. V. Komárek upozorňoval na možnosť chápať vidovo korelované slovesá ako centrum tejto funkčno-sémantickej kategórie a obojvidové slovesá ako jeho perifériu. Pomenovanie aspektuálnosť pokrýva aj oblasť javov týkajúcich sa súčinnosti gramatickej kategórie vidu (Aspekt) s kategóriou času (Tempus) a spôsobu (Modus), ktorej sa venuje M. Sokolová. Nemenej dôležitým komponentom aspektuálnosti je súčinnosť slovotvorby a vidotvorby (pozri napr. podnetné práce autoriek E. Sekaninovej a N. Janočkovej).

My sme si vybrali z priestoru aspektuálnosti tú oblasť, ktorá sa týka **sémantických kategórií** zachytávajúcích priebeh dynamického príznaku s ohľadom na typ ohraničenia jeho pretekania, ako aj s ohľadom na jeho východiskovú a cieľovú substanciu. Ide nám teda o priebeh deja v čase chápaný ako jazykové stvárnenie istej mimojazykovej situácie. V tomto problémovom okruhu nás zaujíma, aké deje v sebe majú potencialitu aspektovej korelácie. Skúmame možnosti transformácie ohraničeného deja na svoj vidový náprotivok – neohraničený dej a, naopak, transformovateľnosť neohraničeného deja na dej vymedzený nejakým prirodzeným limitom. V česko-slovenskom lingvistickom kontexte táto problematika zaujímala napr. I. Poldaufa, F. Daneša, M. Komárka a M. Sokolová.

V prednáške sme sa pokúsili predstaviť isté alternatívne riešenia otázok súčinnosti slovesnej sémantiky a aspektu. Najprv sme poukázali na skutočnosť, že časť lingvistov chápe vidovotvorbu len ako výsledok sufixácie a prípadnej sprievodnej alternácie koreňa: *zabor-i:t'* – *zabár-a:t'*, *pomôcť* – *pomáh-a:t'*, *umy:t'* – *umý-v-a:t'*, *kúp-i:t'* – *kup-ov-a:t'*, *vyvol-a:t'* – *vyvol-*

áv-a:t', padnúť – padat', bodnúť – bodat' (zo slovenských lingvistov, resp. ruských slovákistov napr. A. V. Isačenko, L. N. Smirnov, E. Sekaninová, J. Kačala. N. Janočková). Predstavitelia tohto smeru nevidia možnosť utvárať vidové dvojice pomocou prefixácie, pretože ju umiestňujú do sféry spôsobov slovesného deja. Časť lingvistov (často s istou výhradou) vidí vidotvorbu ako proces utvárania vidových párov nielen pomocou sufixácie, ale aj prefixácie (zo slovenských lingvistov napr. E. Pauliny, J. Ružička, J. Oravec, Š. Peciar, M. Sokolová).

Tieto dva smery chápu rozsah vidových párov v slovenčine odlišne.

Podstatou protikladu dokonavosti a nedokonavosti ako gramatickej kategórie je neohraničené plynutie deja vs. ohraničené plynutie deja. Ohraničenosť aj neohraničenosť deja má viaceré sémantické podoby, pretože realizácia protikladu je silno ovplyvnená lexikálnym významom. Na vyššom stupni zovšeobecnenia (medzi gramatickým a lexikálnym významom) možno ohraničenosť a neohraničenosť opísať v podobe typológie sémantických opozícií.

Vyčleňujeme tieto **sémantické opozície** (na príkladoch ukazujeme, že ich môžu vytvárať páry vytvorené obidvoma spôsobmi transformácie primárneho slovesa):

1. dosiahnuť výsledok/prirodzený limit deja (dosiahnutie limitu predstavuje zmenu situácie v zmysle **prechodu do nového stavu**) – **postupne smerovať k výsledku/prirodzenému limitu**: *dorobiť – dorábať, opraviť – opravovať, skrotiť – krotiť, oholiť – holiť, znivočiť – nivočiť*; **2. začať sa nachádzať v stave X – začínať sa nachádzať v stave X**: *zamrznúť – zamrzáť, vzniknúť – vznikať, chudnúť – schudnúť, sčernieť – černieť*; **3a. vykonať dej v priebehu momentu** (krátkotrvajúca, momentová akcia **s rezultatívnym efektom**) – **opakovať momentový dej**: *hodiť – hádzať, kopnúť – kopat', nájsť – nachádzať, uraziť – urážať*; je tu marginálna možnosť vyjadriť nedokonavým členom aj aktuálny priebeh deja; **3b. vykonať dej v priebehu momentu al. udiat' sa v priebehu momentu** (krátkotrvajúci výskyt deja/fázy deja **bez rezultatívneho efektu**) – **opakovanie (sa) momentového deja alebo multiplikovanie (sa) fáz deja** (dej tu predstavuje aktívny/neaktívny proces v chápaní F. Daneša): *zakričať – kričať, zabúchať – búchať, zavrtiť sa – vrtieť sa, plúvnuť – plúvať, kýchnuť – kýchať, zakašľať – kašľať, grgnúť – grgať, hrmieť – zahrmiť; mihnúť – miháť, kývnuť – kývať, kmitnúť – kmitať*; je tu marginálna možnosť vyjadriť nedokonavým členom aj aktuálny priebeh deja; **4. udiat' sa v priebehu momentu** (často jeden výskyt obyč. neaktívneho procesu alebo moment vstupu do neaktívneho procesu) – **stály kontinuálny dej** (neaktívny proces): *zapochybovať – pochybovať; zaváhať – váhať; zaradovať sa – radovať sa; oľutovať – ľutovať, opovrhnuť – opovrhovať, uveriť – veriť, znenávidieť – nenávidieť*,

pochopiť – chápať, ucítiť (bolesť) – cítiť (bolesť), uvidieť – vidieť; je tu aj menej využívaná možnosť vyjadriť nedokonavým členom iteráciu jednotlivých výskytov; **5. vstup do stavu – stav**: *zaujať (miesto) – zaujímať (miesto), odlíšiť sa – odlišovať sa, zazelenieť sa – zelenieť sa*.

Centrálnou, prototypickou sémantickou opozíciou je prvý a druhý typ, v ktorom sloveso dokonavého vidu vyjadruje dosiahnutie prirodzeného alebo stanoveného/spozorovaného limitu deja, čo značí zmenu stavu: *opraviť počítač; schudnúť na 65 kíl/viditeľne schudnúť*. Nedokonavý náprotivok vyjadruje niektorú z fáz daného deja smerujúceho k limitu, ku kulminácii, k stanovenej hranici: *opravoval počítač dve hodiny, už pol roka úspešne chudne*. Nedokonavé sloveso môže vyjadrovať aj iteratívnosť, teda **opakovanosť ucelených dejov** vyjadrených dokonavým vidom.

Pokiaľ nejde o iteratívnosť, tak dej rozvíjajúci sa smerom k limitu je **graduujúci dej**. Dej, ktorý už dosiahol limit predstavuje, ako sme vyššie uviedli, **prechod do novej situácie, nového stavu**. F. Daneš nazýva tento prechod **mutáciou** a relevantné slovesa označuje ako **mutačné**. Obidva členy takejto vidovej dvojice majú v sebe príznak limitu, a teda aj mutácie. V nedokonavom slovese je stvárnená ako potenciálna a v dokonavom ako dosiahnutá. **Test na mutačnosť**: *Opravoval počítač, kým ho neopravil. → počítač je opravený; Chudla dovtedy, kým neschudla na 65 kg. → je schudnutá*.

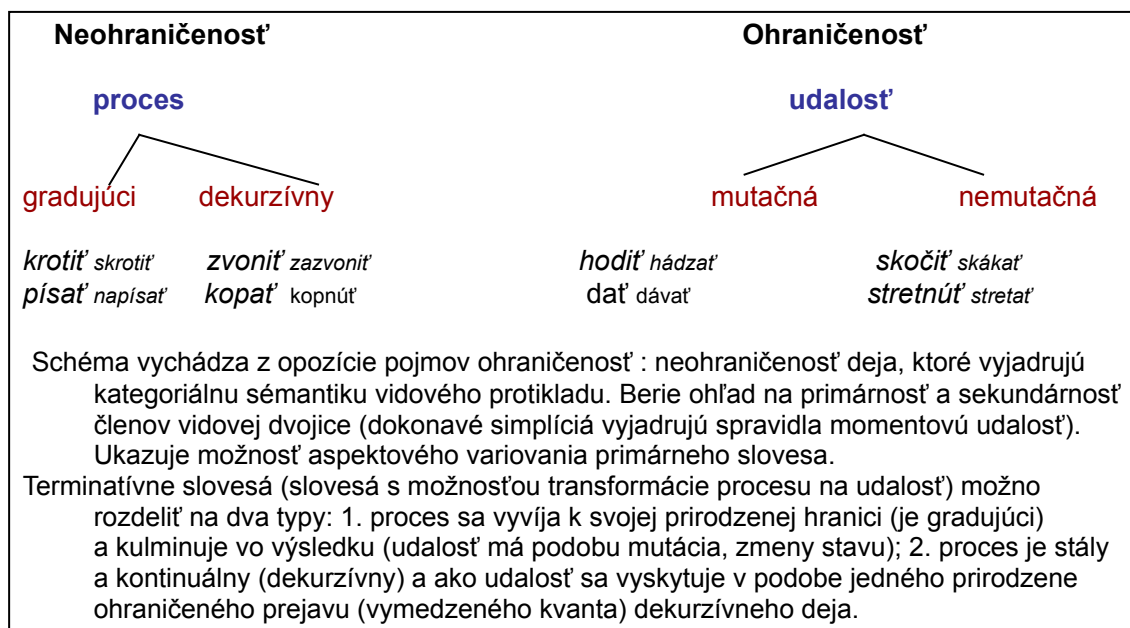
Ostatné sémantické typy vidového protikladu testom neprejdú, pretože nemajú možnosť (prípadne len veľmi obmedzenú) realizovať význam aktuálneho prezenta: **Ján hádzal kľúče z okna, kým ich nehodil. *Útočník bodal obeť, až kým ju nebodol*. Vidíme, že niektoré **momentatíva** (slovesá vyjadrujúce momentové deje), napriek tomu, že nespĺňajú kritériá testu, majú príznak mutačnosti (*nájsť, hodiť, sotiť, kopnúť, bodnúť* apod.). Tento príznak je však modifikovaný charakterom primárneho krátkotrvajúceho deja a prechod do novej stavu tu nepredstavuje dôsledok predchádzajúceho vývoja deja. Pri týchto momentatívach (skupina 3a.) ide v podstate o „**skok**“ **do novej situácie**. Nedokonavý náprotivok nevyjadruje (okrem niektorých veľmi špecifických kontextov) postupne sa rozvíjajúci dej, ale iteráciu momentových dejov.

Na základe akých vlastností považujeme dvojice slovies v ostatných vyčlenených opozíciách (3b., 4. a 5.) za aspektuálne korelované formy? V tomto prípade využívame výsledky testu J. S. Maslova, ktorý na to, aby dvojica slovies X a Y dostala status vidového páru, stanovuje minimálne dve podmienky: slovesá X a Y tvoria vidový pár vtedy, ak sloveso nedokonavého vidu môže byť zamenené slovesom dokonavého vidu v **kontexte historického**

prézena a v **kontexte opakovosti deja**. Tento test možno použiť aj na slovenský materiál, ale, ako sme v prednáške ukázali, bude potrebné ho modifikovať s ohľadom na odlišné fungovanie historického prézena v slovenčine v porovnaní s ruštinou. Dominujúcu úlohu pri testovaní vidovej párovosti slovenského slovesa má tzv. synoptický (scénický) présent. Okrem Maslovovho testu sme predstavili niekoľko iných možností testovania vidovej súvzťažnosti.

Na záver prednášky sme ukázali, že predstavené sémantické opozície, vychádzajúce z najvšeobecnejšieho vidového protikladu ohraničenosť vs. neohraničenosť, možno aplikovať na sémantickú klasifikáciu slovies ako celku (pracuje sa s vidovo primárnymi slovesami). Je možné ich usúvzťažiť (čo sme v priebehu analýzy čiastočne aj robili) s konceptmi, ako je **stav**, **proces** (vedomá činnosť al. nekontrolované dianie) a **udalosť** (vedomé vykonanie niečoho al. spontánny výskyt istého kvanta deja), ktoré tvoria základ tzv. **akcionálnych tried**. Poukázali sme na problém so zapojením konceptu **stav** do aspektuálnej schémy. Slovesá vyjadrujúce stav (teda rôznorodé relácie) sa zvyčajne považujú za imperfektíva tantum a ani rovnakokoreňové nedokonavé deriváty vyjadrujúce stav sa nepovažujú za vidové náprotivky fundujúce slovesa: *vyplýnuť* – *vyplývať*, *prevládnúť* – *prevládať* apod. (pozri prácu M. Ivanovej o statických slovesách v slovenčine). Uvažuje sa len s vidovým usúvzťažňovaním procesových slovies (prebiehajúci akčný alebo neakčný dej) a udalostných slovies (výsledok gradujúceho deja alebo ucelené kvantum stáleho deja): *opravovať* – *opraviť*, *jesť* – *zjesť*, *sadať si* – *sadnúť si*, *hádzat* – *hodiť*, *kopať* – *kopnúť*, *starnúť* – *zostarnúť*, *zvonieť* – *zazvonieť*, *kývať sa* – *zakývať sa*.

Akcionálne triedy



Ak sa odpútame od opozície ohraničenosť vs. neohraničenosť, predstavujúcej spôsoby pretekania deja na najvšeobecnejšej, gramatikalizovanej úrovni, a upriamime sa na doslovný význam kategórie nazvanej vid, resp. aspekt, potom môžeme konštatovať, že zmyslom vidu je ukázať, ako vidí pozorovateľ situáciu pomenovanú určitým slovesom z dvoch pozorovacích stanovíšť. Vŕahujeme do „arény“, kde sa niečo odohráva, pozorovateľa. Miesto, z ktorého sa hovoriaci na dej pozerá vplýva na to, ako situáciu vidí a ako ju jazykovo zobrazuje. V. A. Plungian nazýva toto miesto pozorovacím oknom. Aký fragment odvíjajúceho sa deja vidíme cez pozorovacie okno, ak týmto spôsobom analyzujeme dokonavé podoby tzv. mutačných slovies (mutácia ako vyvrcholenie gradujúceho deja)? Vidíme, že relevantný dej sa v pozorovacom okne končí. Vidíme v ňom jeho terminálny úsek a jeho ukončenie znamená zmenu stavu (*zjedol som obed – je zjedený*; *urazil som niekoho – je urazený*). Teda stav sa nám tu sprostredkovane (cez koniec deja) vynára v aspektovej korelácii mutačných slovies. V pozorovacom okne môžeme vidieť aj vznik niektorých dejov. Vznik má podobu istého uzavretého celku, krátkeho úseku, ktorý pri vôľou ťažko ovplyvniteľných procesoch môže značiť aj to, že proces ďalej pokračuje (*zapochybovať*, *uveriť*, *pochopiť*, *nahnevať sa*, *uvidieť*, *ucítiť*). Nie je to však relevantné. Nejde o ingresívne slovesá opisujúce začiatočnú fázu deja,

ktorá je nevyhnutne spojená s ďalším dejom a súčasne má svoju vlastnú „dynamiku“ (dotvorenie nedokonavého vidového náprotivku: *zovrieť* (o vode) – *zovierať*, *zakvitnúť* – *zakvitať*, *rozbehnúť sa* – *rozbiehať sa*). Úsek deja znamenajúci **vznik novej situácie** (*uvidieť*, *pochopiť*) nazývame „**vstupom do procesu**“ a javí sa nám, že je zdôvodnenou súčasťou aspektovej korelácie. Podobný vzťah vidíme v 5. opozícii nazvanej „**vstup do stavu – stav**“: *odlíšiť sa* – *odlišovať sa*, *zhodnúť sa* – *zhodovať sa*, *prevládnuť* – *prevládať*, *prevýšiť* – *prevyšovať* apod. Nazdávame sa, že vstup do procesu, prípadne stavu, ako moment ich vzniku (nejde o zobrazenie ich *začiatkovej fázy!*), je istá paralela prechodovej mutácie, orientovanej na zánik procesu. Usilujeme sa o modelovanie aspektových opozícií, ktoré by ponúkli vyvázenejšie postavenie „začiatkov a koncov dynamického príznaku“ aj keď sa časom môže ukázať, že tadiaľ cesta nevedie.

Poznámka: V tomto texte, ktorý má povahu rozšírených téz, sa neuvádzajú presné bibliografické odkazy a zoznam literatúry na konci. Bibliografickú informáciu o zdrojoch, na ktoré sa v tomto texte odvolávame, možno nájsť v týchto prácach: Alexandra JAROŠOVÁ: Vidová opozícia a vidová korelácia v slovenčine. In: Jazykovedný časopis, 2013, roč. 64, č. 1, s. 5 – 48.; Alexandra JAROŠOVÁ: Problém rozsahu vidovej korelácie: zisťovanie možností za hranicami imperfektivizácie a mutácie. In: Slovo a slovesnosť, 2013, roč. 74, č. 4, s. 243 – 269.

Ján Kačala: Vyjadrovanie posesívnych vzťahov v slovenčine

Téma posesívnych vzťahov a diferencovaných spôsobov ich vyjadrovania v spisovnej slovenčine nie je doteraz v syntetickej podobe širšie spracovaná, a to napriek tomu, že posesívne vzťahy sú v stavbe jazyka hodne rozšírené, že s posesívnymi vzťahmi sa bežne narába aj v každodennej komunikácii, ako aj napriek tomu, že práve vyjadrovanie posesívnych vzťahov v spisovnej slovenčine sa aj vo vzťahu k iným príbuzným jazykom vyznačuje viacerými špecifickosťami. Posesívne vzťahy sa chápu ako špecifická sémantická entita vyskytujúca sa v podobe subkategoriálnych príznakov v sémantickej štruktúre pomenovaní patriacich viacerým slovným druhom. Nejde o slovné druhy ako celky, lež o zodpovedajúce paradigmaticky aj neparadigmaticky usporiadané časti jednotiek príslušných slovných druhov, pričom vlastná realizácia posesívnych vzťahov je viazaná na viaceré sémantické subsystémy slovenského spisovného jazyka – od lexikálneho cez morfológický až po syntaktický.

Na úrovni lexikálneho systému tento súbor vyjadrovacích prostriedkov je spojený s tromi slovnými druhmi – s jednotlivými slovesami, s časťou zámen a prídavných mien.

V rámci zámen je to predovšetkým ich osobitný typ, t. j. privlastňovacie zámena ako súčasť osobných zámen, ale privlastňovací význam je prítomný aj pri zvratných a opytovacích zámenách. Napokon v rámci prídavných mien ide o osobitný druh, t. j. o privlastňovacie prídavné mená. Na morfolologickej úrovni tiež jestvujú špecifické spôsoby realizácie posesívnych vzťahov v súboroch tvaroslovných paradigmat podstatných mien. Je to v rámci genitívu posesívny genitív a v rámci datívu posesívny datív. Posesívny genitív sa zároveň stáva východiskom na formovanie vyjadrovacích prostriedkov na syntaktickej úrovni jazykového systému, lebo práve tvary genitívu pri takých podstatných menách, ktoré nie sú schopné vyjadrovať posesívny význam paradigmaticky, t. j. príponou *-ov* alebo *-in* (typ *otcov*, *matk-in*), stávajú sa základným prostriedkom na realizáciu posesívneho vzťahu v rámci stavby podradovacej syntagmy s nadradeným podstatným menom (typ *Jesenského poézia*, *Jesenskej preklady*). Okrem toho sa v našom jazyku na syntaktickej úrovni jazykového systému sformoval špecifický typ syntagmy so zloženým posesívnym prívlastkom typu *starého otcova baranica*.

Osobitnú pozornosť si zasluhuje vyjadrovanie dvojitého aj dvojakého syntaktického a sémantického vzťahu pri genitívnom tvare vzťažného zámena *ktorý* v súvetiach typu *Je to človek, o ktorého charaktere netreba pochybovať*. Napokon sa v prednáške venuje pozornosť takzvanému skupinovému privlastňovaniu typu *Blažejovie chlapec*, *susedovie Mara*, ktoré sa oproti všetkým ostatným typom vyjadrovania posesívneho vzťahu, viažucich sa na jednotlivé osoby, vyznačuje tým, že v ňom ide o vyjadrovanie kolektívneho, čiže skupinového významu.

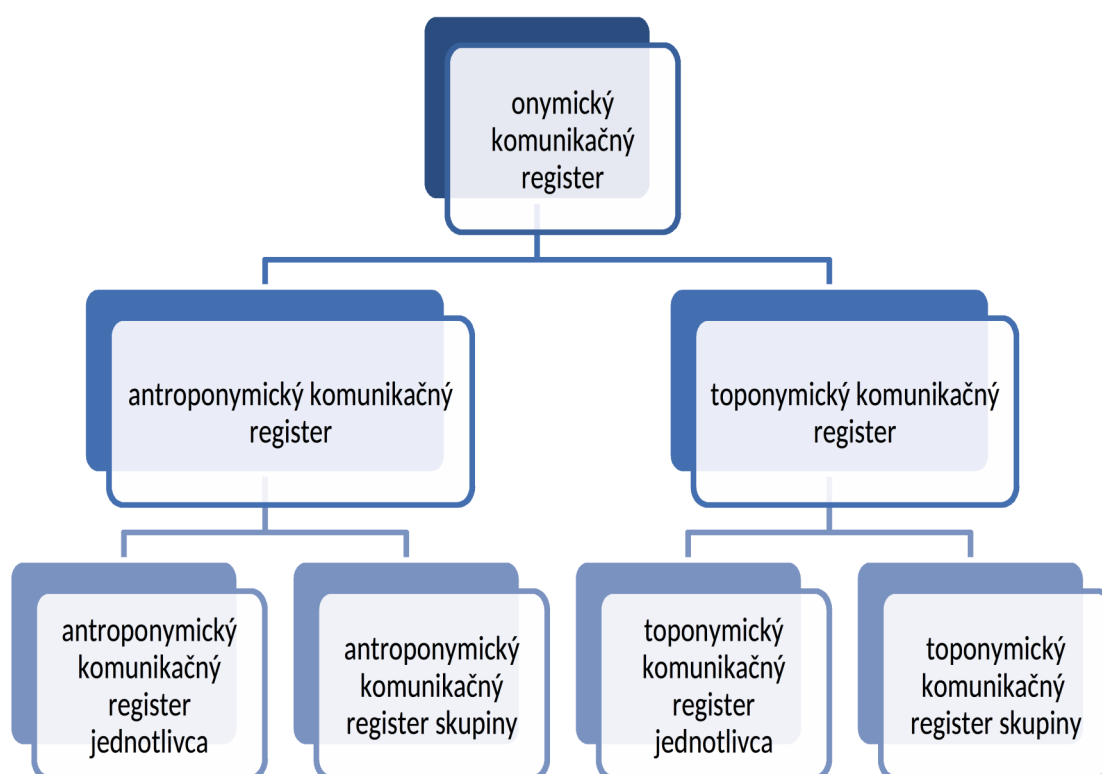
Text má kodifikačné vyústenie v odporúčaní na zmenu terajšieho kodifikačného postoja jednak k spomínanej privlastňovacej syntagme typu *Jesenského básne*, *Jesenskej preklady*, ktorá sa v doterajšej autoritatívnej gramatickej literatúre neprijíma ako spisovná, a jednak k typu *koho je to čiapka* s použitím genitívneho tvaru opytovacieho zámena *kto* namiesto príslušného tvaru základného opytovacieho privlastňovacieho zámena *čí*, t. j. *čia je to čiapka*. Takáto náhrada zhodného opytovacieho privlastňovacieho zámena nezhodným genitívnym tvarom opytovacieho zámena sa v prakticky zameraných jazykovokultúrnych príručkách doteraz neodporúča.

Výklad témy aj jej uvedené kodifikačné vyústenie sú založené na preskúmaní bohatého dokladového materiálu, čerpaného osobitne z prameňov slovenského literárneho jazyka, ktorý si vo vzťahu k norme a kodifikácii spisovnej slovenčiny aj v súčasnosti zachováva osobitné prestížne postavenie.

Jaromír Krško: *Antroponymický komunikačný register a jeho fungovanie v medziľudskej komunikácii*

Človek žije a komunikuje v určitom sociálnom priestore, v ktorom je expedientom i percipientom zároveň. Súčasťou komunikačného registra, ktorému v apelatívnej zložke venovala pozornosť predovšetkým D. Slančová, sú aj propriá, ktoré tvoria onymický komunikačný register (OKR).

Z hľadiska odlišných citových väzieb medzi onymickými objektmi a členmi sociálnych skupín, členíme OKR na antroponymický a toponymickú časť. Tieto časti ďalej členíme na komunikačný register jednotlivca a komunikačný register skupiny.



V prednáške budeme venovať pozornosť antroponymickej časti registra, v ktorej sa výrazne prejavujú sociálne väzby medzi jednotlivými členmi sociálnej skupiny. Výrazným prvkom ovplyvňujúcim podobu antroponým je sociálny status a rola jednotlivca v skupine.

Každý jednotlivec je súčasťou vlastnej rodiny, kolektívu v materskej škole, základnej, strednej alebo vysokej školy, je súčasťou society obce, mestskej štvrte, rozličných záujmových skupín.

Antroponymický komunikačný register skupiny tvoria rozličné podoby antroponým – rodné meno, priezvisko, prezývky, mená na sociálnych sieťach, hypokoristické podoby

antroponým, živé meno. Týmto formám venujeme pozornosť v prednáške a ich fungovanie v komunikácii dokladáme ukážkami z filmu *Vybíjená* a dokladmi z viacerých záverečných prác.

Antroponymický komunikačný register (AKR) definujeme ako súbor všetkých antroponým a ich foriem determinovaný časovou existenciou sociálnej skupiny, sociálnym statusom jednotlivca v tejto skupine a pragmatickými aspektmi vstupujúcimi do komunikácie zo strany členov society

Zložitosť sociálnych väzieb medzi členmi skupín výrazne deklarujú internetové sociálne siete. V prednáške akcentujeme aj časovú zviazanosť AKR s existenciou skupiny a „oživenie“ antroponým AKR pri obnovení sociálnej skupiny (napr. na abiturientských stretnutiach).

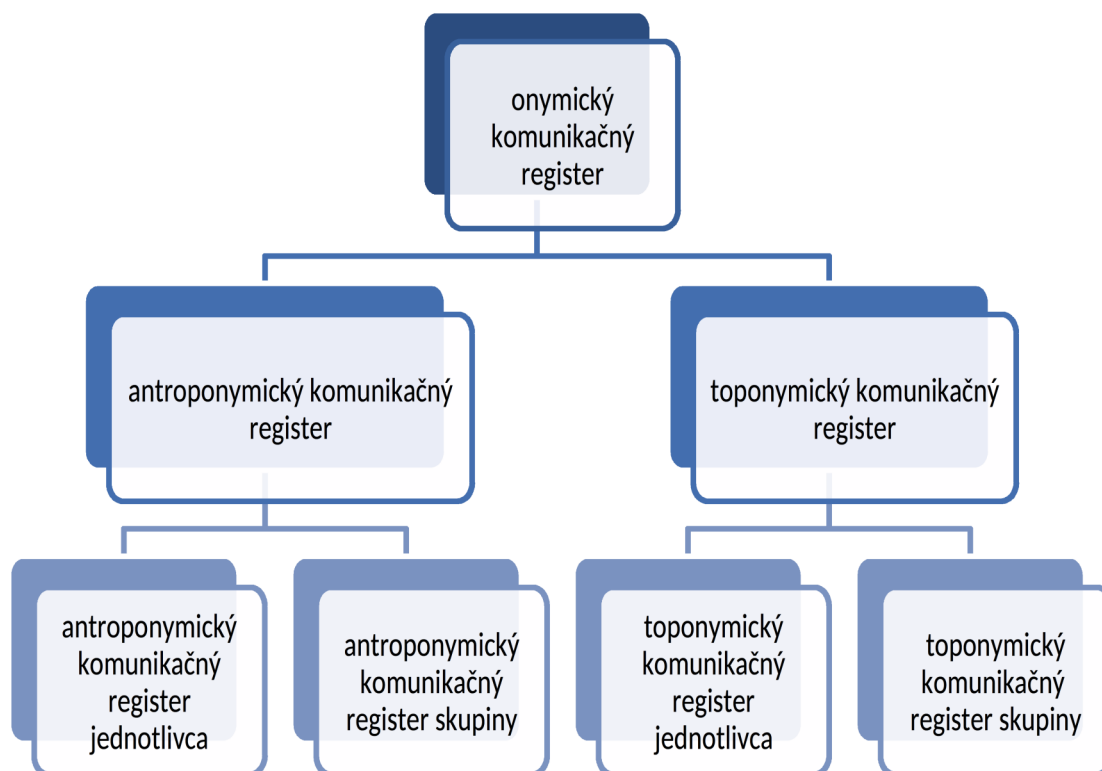
V prednáške venujeme pozornosť aj antroponymickému komunikačnému registru jednotlivca.

V západnej onomastike sa na označenie onymického komunikačného registra používa aj termín mentálny onomastikon (Pablé, Nicolaisen).

Jaromír Krško: *Toponymá ako súčasť jazykovej krajiny*

Človek žije a komunikuje v určitom sociálnom priestore, v ktorom je expedientom i percipientom zároveň. Súčasťou komunikačného registra, ktorému v apelatívnej zložke venovala pozornosť predovšetkým D. Slančová, sú aj propriá, ktoré tvoria onymický komunikačný register (OKR).

Z hľadiska odlišných citových väzieb medzi onymickými objektmi a členmi sociálnych skupín, členíme OKR na antroponymický a toponymickú časť. Tieto časti ďalej členíme na komunikačný register jednotlivca a komunikačný register skupiny.



V prednáške budeme venovať pozornosť toponymickej časti registra.

Onomastické výskumy v minulosti venovali tejto problematike pozornosť len okrajovo. Podnetné myšlienky k tejto problematike odznali v príspevkoch na VII. slovenskej onomastickej konferencii. Rodinnej forme toponým venoval pozornosť M. Majtán (1980), o existencii toponým známym len určitej sociálnej skupine (roľníkov) písal A. Habovštiak (1970).

Toponymický komunikačný register skupiny (TKRS) existuje v rozličných sociálnych skupinách, ktoré môžeme rozlíšiť na základe veku – detské, mládežnícke; skupina dospelých. Spoločne ich označujeme termínom generačné sociálne toponymá. Ďalšie sociálne skupiny existujú na báze záujmov alebo profesie – lesní robotníci, poľovníci, rybári, športovci, železničari a pod. Toponymá tvoriace TKRS sú známe len členom týchto sociálnych skupín a členovia týchto skupín ich ovládajú.

Problematike fungovania toponým v rozličných sociálnych skupinách venovala (a venuje) pozornosť humánna geografia a kultúrna antropológia. Tu nachádzame prieniky onomastiky a iných vedných disciplín. J. David a P. Mácha (2014) používajú na označenie toponým známych len určitým skupinám termín živá toponymia a z kultúrnej antropológie prenikal do ich teórie termín jazyková krajina, ktorý vymedzujú ako „jazyk verejných

dopravných značiek, reklamných billboardů, cedulí komerčních zařízení a veřejných cedulí na vládních budovách.“

Toponymá ako súčasť jazykovej krajiny sa vyskytujú vo forme spomienok medzi používateľmi sociálnych sietí. V komentároch k starým fotografiám a k záberom dnes už (často) neexistujúcich objektov sa objavujú informácie dotvárajúce celkovú jazykovú krajinu vtedajšej doby. Spomienky a pôvodné sociálne toponymá tvoriace starú jazykovú krajinu nachádzame aj v memoároch (napr. J. Satinský a jeho knižky spomienok *Polstoročie s Bratislavou*, *Chlapci z Dunajskej ulice*).

V západnej onomastike sa na označenie onymického komunikačného registra používa aj termín mentálny onomastikon.

Pavol Odaloš – Elena Vallová: *Názov: Sústava slovanskej onomastickej terminológie (vznik, existencia, neuralgické miesta, aktualizácia)*

Základná sústava a terminológia slovanskej onomastiky (Svoboda a kol., 1973, 280 s.) je rozdelená do dvoch častí A a B. V časti A sa nachádzajú onomastické termíny podľa objektov a javov označených vlastnými menami. V časti B sú termíny opisu a spracovania vlastných mien. Základná sústava a terminológia slovanskej onomastiky bola publikovaná v roku 1973, v roku 1983 sa uskutočnila aktualizácia, ktorá vyšla pod názvom *Osnoven system i terminologija na slovenskata onomastika* (Skopje, 1983). Ďalšia aktualizácia, napr. v rokoch 1993, 2003 alebo 2013, sa neuskutočnila.

Onomastický vývoj v rokoch 1973/1983 – 2016 v západoslovanských, východoslovanských a južnoslovanských onomastikách priniesol používanie termínov zo sústavy slovanskej onomastickej terminológie, termínov z paralelných onomastických sústav aj novovzniknutých termínov v rámci národných onomastík.

Práce na ďalšej aktualizácii sústavy slovanskej onomastickej terminológie je potrebné začať identifikáciou neuralgických miest v rámci sústavy. Za neuralgické miesta sústavy považujeme časti sústavy, v rámci ktorých priniesol onomastický vývoj paralelné možnosti onymického členenia a pomenúvania. Neuralgické miesta na úrovni celej onymickej sústavy súvisia so spôsobom klasifikácie onymických termínov. Neuralgické miesta na úrovni skupín oným súvisia s oddelením častí oným a ich ďalším členením na skupiny bioným a abioným (názvy miest a produktov spoločnosti), resp. antroponým, nepravých antroponým, zooným,

nepravých zooným a fytoným v rámci bioným a toponým a chrématoným v rámci abioným. Neuralgickým miestom sústavy je aj rozsah onymického pomenúvania v tej-ktorej skupine oným v zmysle toho, na akom priestore a do akej úrovne je potrebné onymá klasifikovať s použitím onomastickej terminológie.

Na základe analýzy neuralgických miest v rámci sústavy slovanskej onomastickej terminológie predstavíme aj existujúce paralelné možnosti vývoja slovanskej onomastickej terminológie, aj možné paralelné možnosti vývoja slovanskej onomastickej terminológie.

Ivor Ripka: *Pavol Jozef Šafárik a jeho Slovanské starožitnosti*

1. Všetci slovanskí i neslovanskí bádatelia, ktorí v minulosti skúmali a v súčasnosti študujú najstaršie dejiny Slovanov a ich kultúry, sa zhodujú v tom, že vedecké dielo Pavla Jozefa Šafárika vo svojej komplexnej integrite prekračuje čas svojho vzniku: v nijakom prípade to nie je mŕtvy dokument doby, ktorý už možno či treba pri okrúhlych výročiach jeho autora iba pasívne adorovať. K inšpiratívne, inštruktívne a materiálno nesuplovateľnému dielu autora sa ako k zdroju poznania budú obracať stále nové generácie slavistov. Vedecká rada univerzity nesúcej meno tohto veľkého Slováka už r. 1991 schválila vydanie sedemzväzkových *Spisov Pavla Jozefa Šafárika* v slovenčine (okrem poézie, prekladov a korešpondencie, ktoré budú publikované v pôvodnom jazyku). Podľa prijatého návrhu mali *Spisy* vychádzať postupne v takomto poradí: 1. zv. *Dejiny slovanského jazyka a literatúry všetkých nárečí*, 2. – 3. *Slovanské starožitnosti*, 4. zv. *Slovanský národopis*, 5. zv. *Poézia, preklady, teoretické a kritické reflexie*, 6. zv. *Jazykovedné štúdie*, 7. zv. *Korešpondencia* (výber). Pri tejto príležitosti predstavíme 2. a 3. zväzok *Spisov*, t. j. *Slovanské starožitnosti* P. J. Šafárika, ktoré sme s doc. Janou Skladanou preložili z prvého vydania diela z r. 1837.

2. Habent sua fata libeli. A nepochybne ich majú aj *Slovanské starožitnosti*. Toto priekopnícke dielo, zásadným spôsobom rozširujúce a korigujúce dovtedajšie niekedy tendenčné názory o starobylosti slovanských národov na základe minuciózneho rozboru a novej interpretácie pramenného (najmä listinného) materiálu, malo v čase svojho vzniku aj kritikov. A to nielen v ohlasoch dovtedy „tón“ v hodnotení Slovanov udávajúcich Nemcov, ale ozvali sa aj slovanskí bádatelia. Slovinec Jernej Bartol Kopitar (1780 – 1844) autorovi vyčítal, že dielo napísal po česky. Aj niektorí ruskí bádatelia neboli spokojní s tým, že Šafárik

napísal *Starožitnosti* v (okrajovom) jazyku, v ktorom ich bude málokto vedieť prečítať. Je preto pochopiteľné, že *Slovanské starožitnosti* ako v tých časoch najväčšie dielo o starých dejinách a kultúre Slovanov sa začalo prekladať. Vedecký svet si uvedomil, že „Slovania dostali do rúk dielo o sebe v takej výpovednej šírke, akú dovtedy nepoznali. Slovanov Šafárik vyhlásil za nedeliteľnú súčasť európskych dejín a kultúry, a to už od počiatkov ich existencie a dejín. Obhájil autochtónnosť tohto „národa“ v priestore Európy, čo malo už význam nielen vedecký, ale aj priam politický, v danej dobe národno-buditeľský“.

3. Prvý preklad *Slovanských starožitností* do ruštiny začal vychádzať v roku vydania jeho českého originálu. Ukrajinský filológ-slavista Osyp Maksymovyč Bod'anskyj (1808 – 1877), ktorý navštívil aj Prahu a Bratislavu a na moskovskej univerzite prednášal o slovenčine už pred vydaním Štúrovej *Náuky reči slovenskej*) ho začal pripravovať už r. 1836, podľa prvej „zošitovej“ verzie *Starožitností*, ktorú mu doručil vydavateľ diela, so Šafárikom korešpondujúci ruský historik Michail Petrovič Pogodin (1800 – 1875). R. 1842 vyšli *Słowiańskie starożytności* v Poznani; preložil ich Hieronim Napoleon Bońkowski (1807 – 1886). R. 2003 vyšla (opäť v Poznani) reedícia tohto vydania, ktorú sme mali k dispozícii pri príprave prekladu 3. zväzku *Spisov*. V r. 1843 – 1844 vyšiel v Lipsku v dvoch dieloch nemecký preklad diela (*Slawische Alterthümer*). Podľa O. Bod'anského bol tento preklad poplatný germánskemu patrotizmu, a preto z neho vynechali všetky nepriaznivé názory o Germánoch a samovoľne urobili mnohé zmeny. Na preklad aspoň časti *Starožitností* do slovenčiny sa čakalo až do r. 1961. Vtedy vyšla kniha s titulom *Literatúra, jazyk, spoločnosť*, prezentujúca výber z prác P. J. Šafárika. Zostavovateľ K. Rosenbaum do nej zaradil aj ukážku zo *Starožitností* pod názvom *Starobylosť Slovanov v Európe*.

4. Druhý zväzok *Spisov Pavla Jozefa Šafárika*, ktorý pre košickú univerzitu nesúcu jeho meno vydalo r. 1999 Vydavateľstvo Oriens, zahŕňa kapitoly – v autorovom členení diela články – tzv. I. okresu (časti) *Slovanských starožitností*. Tento prvý slovenský preklad teda približuje obdobie od Herodota až do pádu hunskej a rímskej vlády (t. j. od r. 456 pred Kr. až do r. 469 – 476 po Kr.). Vychádzal z prvého (pôvodného) vydania tzv. dejepisného oddielu *Slovanských starožitností*, ktoré r. 1837 vytlačil v Prahe Jan Spurný. Po desiatich rokoch sa Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach rozhodla zavrieť vydanie tohto diela a poskytnať prekladateľom príležitosť vrátiť sa k tomuto zložitému a mimoriadne náročnému originálu. Široká slovenská – a vari aj slovanská – kultúrna verejnosť i odborná societa dostala tak do rúk preklad II. okresu tohto vydania Šafárikových *Slovanských starožitností*, zahŕňajúci

obdobie od pádu Hunov a Rimanov až do prevahy kresťanstva u Slovanov (od r. 476 až do r. 988 po Kristu). Tento 3. zväzok *Spisov* obsahuje aj všetky pôvodné Šafárikove prílohy, t. j. 26 originálov „svedectiev o starých Slovanoch“ (napísaných Herodotom, Plíniom, Tacitom, Ptolemaiom, Zemepiscom Bavorským, Konštantínom Porfyrogenetom, Dithmarom, Adamom Brémskym, Nestorom, Helmoldom a i.). Redaktor zväzku Imrich Gofus pripravil aj menný register.

5. *Slovanské starožitnosti* P. J. Šafárika z r. 1837 sú encyklopedickým kompendiom viacerých spoločenskovedných disciplín: prezentujú vtedajšie poznatky z archeológie, histórie, geografie, komparatívnej slovanskej i neslovanskej filológie a etymológie, etnológie a sčasti aj z iných disciplín. Netreba naširoko dokazovať, že preklad takéhoto diela je mimoriadne náročná úloha; na Slovensku sa ju v priebehu 170-tich rokov nepodujal splniť nikto. Pavol Jozef Šafárik sprostredkúva svoje i cudzie výskumy či originálne interpretácie rozsiahleho pramenného materiálu často výnimočným a originálnym jazykom, svojráznym odborným štýlom. Nazdávame sa, že obdoba či aspoň paralela tohto jazyka by sa v slovenských alebo v českých textoch z prvej polovice 19. stor. hľadala ťažko. Je to svojrázny jazyk, predstavujúci istý konštrukt gramaticky, slovotvorne a lexikálne archaizovanej češtiny z príslušného obdobia, zaznamenaný dobovým pravopisom, neraz komplikujúcim – najmä v prípadoch používania grafémy *w* vo vlastných menách – rekonštrukciu náležitej podoby starého dokladu. Jazyk P. J. Šafárika je navyše značne ovplyvnený zložitou latinskou a nemeckou syntaxou (obidva tieto jazyky excelentne ovládal), jednotlivé vety sú nezvyčajne dlhé (zložené súvetia sú plné rozličných vsuviek, ktoré okrem iného zatemňujú význam základného slovesa, umiestneného na konci neraz až polstránkového súvetia), a preto sú niekedy nepriezračné a nejasné aj sémanticky. Základným zámerom i ambíciou prekladateľov i redakcie bolo teda v prvom rade priblížiť a sprístupniť tento archaický a miestami naozaj ťažko zrozumiteľný jazyk súčasnému čitateľovi.

6. P. J. Šafárik v *Starožitnostiach* nemá špeciálne (samostatné) kapitoly, venované charakteristikám jednotlivých slovanských jazykov (nárečí). Napr. ani v „článku“ IX, nazvanom *O Moravanoch a Slovákoch* (Spisy 3, 2009, s. 284 – 314), ktorý je rozsahom vari najmenší (Šafárik dúfal i veril, že túto kapitolu pripraví Ján Kollár), sa explicitne nijaké znaky slovenčiny neuvádzajú. Neznamená to však, žeby v *Starožitnostiach* jazykoveda totálne absentovala; v každej kapitole možno nájsť nielen alúzie na jazykovedný kontext, ale aj stále inšpirujúce poznámky interpretujúce jazykový (najčastejšie listinný) materiál. Šafárik sa na

viacerých miestach inšpiratívne pokúša aj o etymológie slovanských etnoným (Slovania, Srbi, Chorváti a i.)

7. Už Marcus Tullius Cicero vo svojej práci *De oratore* napísal, že dejiny sú svedkami čias, svetlom pravdy, živou pamäťou, učiteľkou života a poslom minulosti. *Slovanské starožitnosti* Pavla Jozefa Šafárika zostávajú v dejinách slavistiky stále *origo et fons*. Ich nesuplovateľný a nezastupiteľný materiálový prínos, z neho vychodiacie invenčné a inštruktívne analýzy, metodicky podnetné úvahy i zreteľne formulované závery, naplňajúce ducha slovanskej kultúrno-historickej identity, sú aj na začiatku 21. storočia zdrojom inšpirujúceho poznania. Návraty k štúdiu Šafárikových *Slovanských starožitností* v súčasnej slovenčine navyše nesporne pomôžu zachovať dôležitú a potrebnú poznávaciu kontinuitu. Sprístupnenie tohto priekopníckeho a najvýraznejšieho vedeckého diela v modernom slovenskom jazyku je dôkazom toho, že slovenská slavistika sa ubera po dobrých a správnych cestách.

**Alena Záborská: *Príde Slovenka do amerického baru...*
(*Etnolingvistická sonda do amerického etnického humoru*)**

Cieľom prednášky je predstaviť priebeh a čiastkové výsledky odborných aktivít realizovaných počas výskumného pobytu na Eastern Washington University v Spojených štátoch amerických, absolvovaného v súlade s tematickým zameraním autorkinej perspektívnej dizertačnej práce s názvom *Etnolingvistický rozmer humoristických textov*. Prednáška je rozdelená do dvoch častí. Vzhľadom na etnolingvistický charakter výskumu sa v prvej časti sústreďí pozornosť na relevantné mimojazykové aspekty v pozadí pobytu, ktoré vplývajú na realizovaný výskum. V druhej časti sú priblížené výskumné ciele pobytu, charakter a spôsob zberu výskumného materiálu a základné teoretické východiská daného výskumu. Autorka analyticko-interpretačne predstavuje špecifiká amerického etnického humoru cez prizmu vlastného doterajšieho výskumu v tejto oblasti a zozbierané etnické vtipy kategorizuje podľa troch dominantných motívov (jazyk, situácia, etnostereotyp), odlišuje pravé etnické vtipy od nepravých a objasňuje postavenie proprií v americkom etnickom humore.

Monika Zázrivcová – Katarína Chovancová:
Valenčné potencie slovies v kontraste

- 1) Predstavenie cieľa a východísk výskumného projektu VEGA č. 1/0084/14 *Valenčné potencie slovies v kontraste*, na ktorom v r. 2014 – 2016 pracovalo 6 členiek Katedry romanistiky a jeden člen Katedry slovenského jazyka a komunikácie FF UMB a ktorého výstupom sa stala rovnomená publikácia.
- 2) Charakteristika pracovných korpusov (špecializovaný korpus textov *sme2011* a cudzojazyčný korpus textov *Le Monde 0.3*), z ktorých sa excerpovali príklady na sledovanie a následnú analýzu valenčných štruktúr jednotlivých verbálnych lexií vybraných slovenských plnovýznamových slovies a ich možných francúzskych ekvivalentov.
- 3) Predstavenie metodológie kontrastívneho výskumu slovies na korpusovom základe, vychádzajúcej z údajov zhromaždených v dvojazyčných (slovensko-francúzskych) slovníkových heslách, na základe ktorých sa dala dobre pozorovať spájateľnosť slovesa ako predikátu a jeho valenčných participantov (obligatórnych a potenciálnych) a nevalenčných (fakultatívnych/volných) doplnení v oboch jazykoch.
- 4) Výsledky analýzy ekvivalencie valenčných štruktúr (koncept ekvivalencie z hľadiska formy a z hľadiska funkcie porovnávaných prvkov, miera ekvivalencie s vymedzením jednotlivých stupňov, kvantitatívne vyhodnotenie ekvivalencie valenčných štruktúr analyzovaných slovies).
- 5) Príklady valenčných štruktúr s najnižšou mierou ekvivalencie v slovenčine a vo francúzštine, identifikovaných v súbore dvojíc valenčných štruktúr (vrátane transformovaných) a náležiacich k verbálnym lexiám analyzovaných slovenských slovies a ich francúzskych pendantov.

Zoznam členov SJS pri JÚLEŠ SAV v roku 2016

ALABÁNOVÁ, Mária, PaedDr., PhD.
AUXOVÁ, Darina, PhD., PhD.
AVRAMOVOVÁ, Miroslava, PhD.
BALÁKOVÁ, Dana, doc., PhD., PhD.
BALÁŽ, Gerhard, doc. PhD., CSc.
BALÁŽ, Peter, doc. PhD., CSc.
BALÁŽOVÁ, Ľubica, Mgr.
BALLEKOVÁ, Katarína, Mgr., PhD.
BÁNIK, Tomáš, Mgr., PhD.
BARTKO, Ladislav, doc. PhD., CSc.
BENKO, Vladimír, Ing., PhD.
BÖHMEROVÁ, Adela, doc. PhD., PhD., M.A.
BOSÁK, JÁN, doc. PhD., CSc.
BUDOVÍČOVÁ, Viera, doc. PhD., CSc.
BUGÁROVÁ, Marta, doc. PhD., CSc.
BUJALKA, Anton, PhD.
BUZÁSSYOVÁ, Klára, PhD., CSc.
CADORINI, Giorgio, dott.
DAROVEC, Miloslav, doc. PhD., CSc.
DOBRÍKOVÁ, Mária, doc. PhD., CSc.
DORULA, Ján, prof., PhD., DrSc.
DUDÁŠOVÁ, Júlia, prof. PhD., CSc.
DUDOK, Miroslav, prof. PhD., DrSc.
DUDOVÁ, Katarína, Mgr., PhD.
DUCHKOVÁ, Silvia, Mgr.
ĎURČO, Peter, prof., CSc.
ĎUROVIČ, Ľubomír, prof. PhD., DrSc.
DVORNICKÁ, Ľubica, Mgr.
FERENČÍKOVÁ, Adriana, prom. fil., CSc.
FINDRA, Ján, Dr. h. c. prof. PhD., DrSc.
GAJDOŠOVÁ, Katarína, Mgr., PhD.
GÁLISOVÁ, Anna, Mgr., PhD.
GLOVNÁ, Juraj, prof. PhD., CSc.
GRIGORJANOVÁ, Tatjana, doc. PhD., CSc.
HABIŇÁK, Andrej, PaedDr., PhD.
HANUDELOVÁ, Zuzana, doc. PhD., CSc.
HAŠANOVÁ, Jana, PhD.
HÍREŠOVÁ, Alena, PhD.
HLADKÝ, Juraj, doc. PhD., PhD.
HLAVATÁ, Renáta, PaedDr., PhD.
HONNEROVÁ, Barbora, Mgr.
HORÁK, Emil, doc. PhD., CSc.
CHOCHOLOVÁ, Bronislava, Mgr., PhD.
IMRICHOVÁ, Mária, doc. PaedDr., PhD.
IVANOVÁ, Martina, doc. Mgr., CSc.
JANKOVIČOVÁ, Milada, PhD., CSc.
JANOČKOVÁ, Nicol, Mgr., PhD.
JAROŠOVÁ, Alexandra, Mgr., CSc.
KAČALA, Ján, č. k. SAV, prof. PhD., DrSc.
KÁZMÉROVÁ BRAXATORISOVÁ, Anita, Mgr.
KIŠOVÁ, Jana, Mgr., PhD.
KLIMOVÍČ, Martin, PaedDr., PhD.
KLINCKOVÁ, Jana, doc. PhD., CSc.
KOLENČÍKOVÁ, Natália, Mgr.
KOLLÁR, Dezider, doc. PhD., CSc.
KONČALOVÁ, Jana, Mgr.
KOPINA, Ján, PhD.
KOŠKOVÁ, Mária, Mgr., CSc.
KOVÁČIKOVÁ, Monika, PhD.
KOVÁČOVÁ, Viera, PhD., PhD.
KOVÁČOVÁ, Zuzana, PaedDr., PhD.
KRALČÁK, Ľubomír, prof. PaedDr., PhD.
KRÁLIK, Ľubor, PhD., CSc.
KRÁĽOVÁ, Zdena, doc., PaedDr., PhD.
KRUPA, Viktor, PhD., DrSc.
KRŠKO, Jaromír, doc. Mgr., PhD.
KUČERA, Ladislav, PhD., CSc.
LACKOVÁ, Marta, PaedDr., PhD.
LALIKOVÁ, Tatiana, Mgr.
LAUERSDORF, Mark
LIGOŠ, Milan, doc. PaedDr., CSc.
LIPTÁK, Štefan, PhD., CSc.
LIPTÁKOVÁ, Alžbeta, PhD., CSc.
LIPTÁKOVÁ, Ľudmila, prof., PaedDr., CSc.
ĽOS IVORÍKOVÁ, Helena, Mgr.
MACHO, Marián, Mgr., PhD.
MAJCHRÁKOVÁ, Daniela, Mgr., PhD.
MAJTÁN, Milan, PhD., DrSc.
MAKIŠOVÁ, Anna, prof. Dr.
MIKLUŠ, Michal, prof. PhD., CSc.
MISLOVIČOVÁ, Sibyla, PhD.
MLACEK, Jozef, prof. PhD., CSc.
MÚCSKOVÁ, Gabriela, Mgr., PhD.
NÁBĚLKOVÁ, Mira, doc. PhD., CSc.
NEMCOVÁ, Emília, PhD., CSc.
NIŽNÍKOVÁ, Jolana, prof. PhD., CSc.
OČENÁŠ, Ivan, PaedDr., PhD.
OLOŠTIAK, Martin, doc. Mgr., PhD.
OLOŠTIAKOVÁ, Lucia, Mgr., PhD.
OLŠIAK, Marcel, PhD., PhD.

ONDRÁČKOVÁ, Zuzana, PaedDr.
 ONDREJKOVÁ, Renáta, Mgr.
 ONDREJOVIČ, Slavo, prof. PhDr., DrSc.
 ORAVCOVÁ, Anna, PhDr., CSc.
 ORAVCOVÁ, Adriana, PhDr.
 ORGOŇOVÁ, Oľga, prof. PhDr., PhD.
 PANČÍKOVÁ, Marta, prof. PhDr., CSc.
 PATÁKOVÁ, Marta, doc. PhDr., CSc.
 PATRÁŠ, Vladimír, prof. PaedDr., CSc.
 PEKAROVIČOVÁ, Jana, doc. PhDr., PhD.
 PETRUFOVÁ, Magdaléna, PhDr.
 PORUBSKÁ, Emília, PhDr.
 POVAŽAJ, Matej, PaedDr., CSc.
 PUKANEC, Martin, Mgr., PhD.
 RAMŠÁKOVÁ, Anna, Mgr., PhD.
 RENDÁR, Ľubomír, PaedDr., PhD.
 REŠOVSKÁ, Soňa, Mgr.
 RIPKA, Ivor, prof. PhDr., DrSc.
 ROHÁRIK, Pavol, doc., CSc.
 RUŠČÁK, František, doc. PhDr., CSc.
 SABO, Róbert, Mgr., PhD.
 SABOL, Ján, prof. PhDr., DrSc.
 SABOLOVÁ, Oľga, doc. PhDr., CSc.
 SEDLÁKOVÁ, Marianna, doc. PhDr., PhD.
 SEDLÁK, Imrich, prof. PhDr., CSc.
 SEJÁKOVÁ, Jana, PhDr., CSc.
 SKLADANÁ, Jana, doc. PhDr., CSc.
 SLANČOVÁ, Daniela, prof. PhDr., CSc.

SOKOLOVÁ, Miloslava, doc. PhDr., CSc.
 SOTÁK, Michal, prof. PhDr., DrSc.
 SZYMCZAK-ROZLACH, Mariola, Dr., PhD.
 ŠEBESTOVÁ, Anna, PhDr.
 ŠEVČÍKOVÁ, Beáta, PhDr.
 ŠIMKOVÁ, Mária, PhDr., PhD.
 ŠIMUNOVÁ, Dagmar, PhDr.
 ŠKVARENINOVÁ, Oľga, PhDr., CSc.
 ŠVAGROVSKÝ, Štefan, doc. PhDr., CSc.
 TOMAŠČÍKOVÁ, Slávka, Mgr., PhD.
 TUŠKOVÁ, Tunde, doc., PhD.
 TVRDOŇ, Emil, doc. PhDr., CSc.
 TÝROVÁ, Zuzana
 UHRINOVÁ-HORNOKOVÁ, Alžbeta, prof., PhD.
 URBANCOVÁ, Lujza, Mgr., PhD.
 VALENTOVÁ, Iveta, Mgr., PhD.
 VANČOVÁ, Iveta, Mgr.
 VAŇKO, Juraj, prof. PhDr., CSc.
 VILČEKOVÁ, Katarína, PaedDr. PhD.
 VOJTEKOVÁ, Marta, Mgr., PhD.
 VRLÍKOVÁ, Kristína, doc., PhDr., CSc.
 VUŽŇÁKOVÁ, Katarína, Mgr., PhD.
 YOVEVA-DIMITROVA, Snežana
 ZÁVODNÝ, Andrej, PaedDr., PhD.
 ZVONČEKOVÁ, DÁŠA, PhDr.
 ŽIGO, Pavol, prof. PhDr., CSc.
 ŽILÁKOVÁ, Mária, doc., PhD.

Zoznam členov SJS pri JÚLŠ SAV v roku 2017

AUXOVÁ, Darina, PhDr., PhD.
 AVRAMOVOVÁ, Miroslava, PhDr.
 BALÁKOVÁ, Dana, doc., PhDr., PhD.
 BALÁŽ, Gerhard, doc. PhDr., CSc.
 BALÁŽ, Peter, doc. PhDr., CSc.
 BALÁŽOVÁ, Ľubica, Mgr.
 BALLEKOVÁ, Katarína, Mgr., PhD.
 BÁNIK, Tomáš, Mgr., PhD.
 BARTKO, Ladislav, doc. PhDr., CSc.
 BENKO, Vladimír, Ing., PhD.
 BÖHMEROVÁ, Adela, doc. PhDr., PhD.
 M.A.
 BOSÁK, JÁN, doc. PhDr., CSc.
 BUDOVIČOVÁ, Viera, doc. PhDr., CSc.
 BUGÁROVÁ, Marta, doc. PhDr., CSc.
 BUJALKA, Anton, PhDr.

BUZÁSSYOVÁ, Klára, PhDr., CSc.
 CADORINI, Giorgio, dott.
 DAROVEC, Miloslav, doc. PhDr., CSc.
 DOBRÍKOVÁ, Mária, doc. PhDr., CSc.
 DORULA, Ján, prof., PhDr., DrSc.
 DUDÁŠOVÁ, Júlia, prof. PhDr., CSc.
 DUDOK, Miroslav, prof. PhDr., DrSc.
 DUDOVÁ, Katarína, Mgr., PhD.
 DUCHKOVÁ, Silvia, Mgr.
 ĎURČO, Peter, prof., CSc.
 ĎUROVIČ, Ľubomír, prof. PhDr., DrSc.
 DVORNICKÁ, Ľubica, Mgr.
 FERENČÍKOVÁ, Adriana, prom. fil., CSc.
 FINDRA, Ján, Dr. h. c. prof. PhDr., DrSc.
 GAJDOŠOVÁ, Katarína, Mgr., PhD.
 GÁLISOVÁ, Anna, Mgr., PhD.

GLOVNÁ, Juraj, prof. PhDr., CSc.
 GRIGORJANOVA, Tatjana, doc. PhDr., CSc.
 HABIŇÁK, Andrej, PaedDr., PhD.
 HANUDELOVÁ, Zuzana, doc. PhDr., CSc.
 HAŠANOVÁ, Jana, PhDr.
 HÍREŠOVÁ, Alena, PhDr.
 HLADKÝ, Juraj, doc. PhDr., PhD.
 HLAVATÁ, Renáta, PaedDr., PhD.
 HONNEROVÁ, Barbora, Mgr.
 HORÁK, Emil, doc. PhDr., CSc.
 CHOCHOLOVÁ, Bronislava, Mgr., PhD.
 IMRICHOVÁ, Mária, doc. PaedDr., PhD.
 IVANOVÁ, Martina, doc. Mgr., CSc.
 JANKOVIČOVÁ, Milada, PhDr., CSc.
 JANOČKOVÁ, Nicol, Mgr., PhD.
 JAROŠOVÁ, Alexandra, Mgr., CSc.
 KAČALA, Ján, č. k. SAV, prof. PhDr., DrSc.
 KÁZMEROVÁ BRAXATORISOVÁ, Anita, Mgr.
 KÍŠOVÁ, Jana, Mgr., PhD.
 KLIMOVIČ, Martin, PaedDr., PhD.
 KLINCKOVÁ, Jana, doc. PhDr., CSc.
 KOLENČÍKOVÁ, Natália, Mgr.
 KOLLÁR, Dezider, doc. PhDr., CSc.
 KONČALOVÁ, Jana, Mgr.
 KOPINA, Ján, PhDr.
 KOŠKOVÁ, Mária, Mgr., CSc.
 KOVÁČIKOVÁ, Monika, PhDr.
 KOVÁČOVÁ, Viera, PhDr., PhD.
 KOVÁČOVÁ, Zuzana, PaedDr., PhD.
 KRALČÁK, Ľubomír, prof. PaedDr., PhD.
 KRÁLIK, Ľubor, PhDr., CSc.
 KRÁĽOVÁ, Zdena, doc., PaedDr., PhD.
 KRUPA, Viktor, PhDr., DrSc.
 KRŠKO, Jaromír, doc. Mgr., PhD.
 KUČERA, Ladislav, PhDr., CSc.
 LACKOVÁ, Marta, PaedDr., PhD.
 LALIKOVÁ, Tatiana, Mgr.
 LAUERSDORF, Mark
 LIGOŠ, Milan, doc. PaedDr., CSc.
 LIPTÁK, Štefan, PhDr., CSc.
 LIPTÁKOVÁ, Alžbeta, PhDr., CSc.
 LIPTÁKOVÁ, Ľudmila, prof., PaedDr., CSc.
 LOS IVORÍKOVÁ, Helena, Mgr.
 MACHO, Marián, Mgr., PhD.
 MAJCHRÁKOVÁ, Daniela, Mgr., PhD.
 MAJTÁN, Milan, PhDr., DrSc.
 MAKIŠOVÁ, Anna, prof. Dr.
 MIKLUŠ, Michal, prof. PhDr., CSc.
 MISLOVIČOVÁ, Sibyla, PhDr.
 MLACEK, Jozef, prof. PhDr., CSc.
 MÚCSKOVÁ, Gabriela, doc. Mgr., PhD.
 NÁBĚLKOVÁ, Mira, doc. PhDr., CSc.
 NEMCOVÁ, Emília, PhDr., CSc.
 NIŽNÍKOVÁ, Jolana, prof. PhDr., CSc.
 OČENÁŠ, Ivan, PaedDr., PhD.
 OLOŠTIAK, Martin, doc. Mgr., PhD.
 OLOŠTIAKOVÁ, Lucia, Mgr., PhD.
 OLŠIAK, Marcel, PhDr., PhD.
 ONDRÁČKOVÁ, Zuzana, PaedDr.
 ONDREJKOVÁ, Renáta, Mgr.
 ONDREJOVIČ, Slavo, prof. PhDr., DrSc.
 ORAVCOVÁ, Anna, PhDr., CSc.
 ORAVCOVÁ, Adriana, PhDr.
 ORGOŇOVÁ, Oľga, prof. PhDr., PhD.
 PANČÍKOVÁ, Marta, prof. PhDr., CSc.
 PATÁKOVÁ, Marta, doc. PhDr., CSc.
 PATRÁŠ, Vladimír, prof. PaedDr., CSc.
 PEKAROVIČOVÁ, Jana, doc. PhDr., PhD.
 PETRUFOVÁ, Magdaléna, PhDr.
 PORUBSKÁ, Emília, PhDr.
 POVAŽAJ, Matej, PaedDr., CSc.
 PUKANEC, Martin, Mgr., PhD.
 RAMŠÁKOVÁ, Anna, Mgr., PhD.
 RENDÁR, Ľubomír, PaedDr., PhD.
 REŠOVSKÁ, Soňa, Mgr.
 RIPKA, Ivor, prof. PhDr., DrSc.
 ROHÁRIK, Pavol, doc., CSc.
 RUŠČÁK, František, doc. PhDr., CSc.
 SABO, Róbert, Mgr., PhD.
 SABOL, Ján, prof. PhDr., DrSc.
 SABOLOVÁ, Oľga, doc. PhDr., CSc.
 SEDLÁKOVÁ, Marianna, doc. PhDr., PhD.
 SEDLÁK, Imrich, prof. PhDr., CSc.
 SEJÁKOVÁ, Jana, PhDr., CSc.
 SKLADANÁ, Jana, doc. PhDr., CSc.
 SLANČOVÁ, Daniela, prof. PhDr., CSc.
 SOKOLOVÁ, Miloslava, doc. PhDr., CSc.
 SOTÁK, Michal, prof. PhDr., DrSc.
 SZYMCZAK-ROZLACH, Mariola, Dr., PhD.
 ŠEBESTOVÁ, Anna, PhDr.
 ŠEVČÍKOVÁ, Beáta, PhDr.
 ŠIMKOVÁ, Mária, PhDr., PhD.
 ŠIMUNOVÁ, Dagmar, PhDr.
 ŠKVARENINOVÁ, Oľga, PhDr., CSc.
 ŠVAGROVSKÝ, Štefan, doc. PhDr., CSc.

TOMAŠČÍKOVÁ, Slávka, Mgr., PhD.

TUŠKOVÁ, Tunde, doc., PhD.

TVRDOŇ, Emil, doc. PhDr., CSc.

TÝROVÁ, Zuzana

UHRINOVÁ-HORNOKOVÁ, Alžbeta, prof., PhD.

URBANCOVÁ, Lujza, Mgr., PhD.

VALENTOVÁ, Iveta, Mgr., PhD.

VANČOVÁ, Iveta, Mgr.

VAŇKO, Juraj, prof. PhDr., CSc.

VILČEKOVÁ, Katarína, PaedDr. PhD.

VOJTEKOVÁ, Marta, Mgr., PhD.

VRLÍKOVÁ, Kristína, doc., PhDr., CSc.

VUŽŇÁKOVÁ, Katarína, Mgr., PhD.

YOVEVA-DIMITROVA, Snežana

ZÁVODNÝ, Andrej, PaedDr., PhD.

ZVONČEKOVÁ, DÁŠA, PhDr.

ŽIGO, Pavol, prof. PhDr., CSc.

ŽILÁKOVÁ, Mária, doc., PhD.